Актыўная Ацэнка

ДЫДАКТЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ДЫСТАНЦЫЙНАГА НАВУЧАННЯ НАСТАЎНІКАЎ

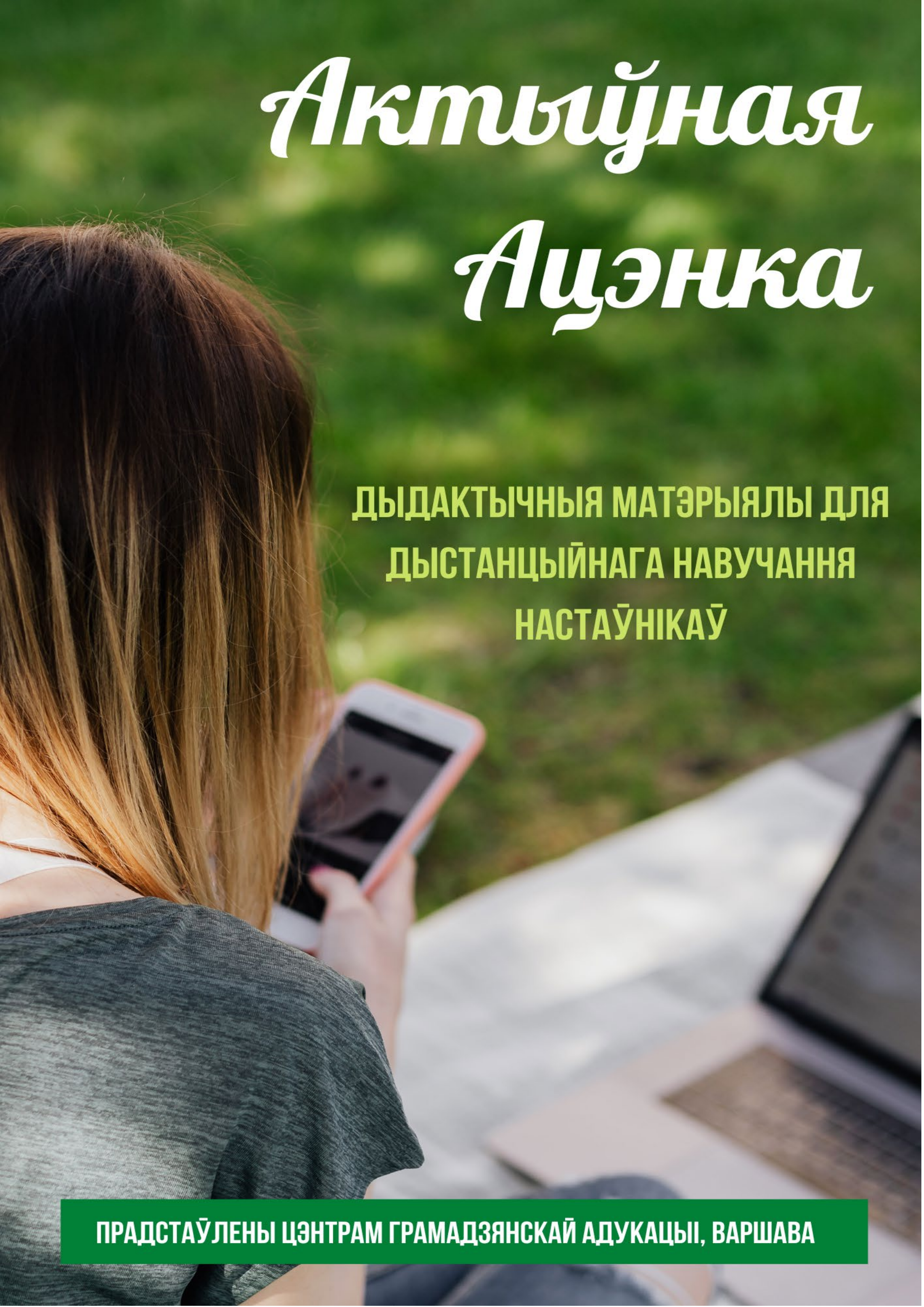

ПРАДСТАЎЛЕНЫ ЦЭНТРАМ ГРАМАДЗЯНСКАЙ АДУКАЦЫІ, ВАРШАВА

Змест

Прадмова……………………………………………………………………3

Модуль 1. КАНЦЭПЦЫЯ АКТЫЎНАЙ АЦЭНКІ……………………….…4

Модуль 2. МЭТЫ І КРЫТЭРЫІ ПАСПЯХОВАСЦІ ЎРОКА……..…...…9

Модуль 3. КРЫТЭРЫІ ПОСПЕХУ ДА ЗАДАННЯ І ПРАВЕРАЧНАЙ РАБОТЫ…………………………………………………………….…..…28

Модуль 4. ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ……………………...……………..…46

Модуль 5. ПРЫНЦЫПЫ ПАДЗЕЛУ АКТЫЎНАЙ І ПАДСУМАВАЛЬНАЙ АЦЭНКІ……………………………………………………………………..…78

Модуль 6. АНКЕТА……………………………..…………………..…80

Модуль 7. ВОСЕМ ПЫТАННЯЎ, ЯКІЯ ДАПАМОГУЦЬ ВУЧНЯМ У РЭФЛЕКСІІ……………………………………..…………………..…82

Прадмова

Гэтыя дыдактычныя матэрыялы для арганізацыі курса дыстанцыйнага навучання для настаўнікаў створаныя і апрабаваныя польскім Цэнтрам грамадзянасй адукацыі (CEO), які бескаштоўна прадставіў свой ранейшы курс “Актыўна ацэнка” для Беларусі, каб беларускія настаўнікі мелі метадычную базу, якая адпавядае тэндэнцыям сусветнай і еўрапейскай адукацыйнай прасторы.

У новым курсе ўлічаныя рэкамендацыі Еўракамісіі і Рады Еўропы: “Policy design and implementation for school education systems in Europe : recommendations and guidelines for policy makers”, Key competences for all - Publications Office of the EU (europa.eu) recommendations.

Укладальнікі спадзяюцца, што гэтыя матэрыялы будуць карыснымі для настаўнікаў, метадыстаў, кіраўнікоў адукацыйных установаў і ўсіх зацікаўленых для ўдасканалення метадычнай базы і павышэння якасці адукацыі ў Беларусі.

Модуль 1.

КАНЦЭПЦЫЯ АКТЫЎНАЙ АЦЭНКІ

Актыўная ацэнка – гэта стыль навучання, а само ацэньванне з'яўляецца адным з яго элементаў.

Увядзенне актыўнай ацэнкі ў вашу працу, верагодна, запатрабуе ад вас змены вашых цяперашніх звычак і адаптацыі прапанаваных элементаў АА да таго, як вы выкладаеце. Аднак гэта не патрабуе зменаў у вучэбнай праграме. Пры распрацоўцы асобных модуляў мы абапіраліся на:

- семінары, якія праводзілі SooSturlock (педагог з Англіі) і праф. Ян Патвароўскі падчас летняй школы SUS летам 2003 г.;
- кнігу П. Блэка, К. Харысана, К. Лі, Б. Маршала і Д. Уільяма "Як ацэньваць, каб вучыць?" (у арыгінале Assessment for learning);
- кнігу Дануты Стэрна "Актыўная ацэнка на практыцы";
- вопыт папярэдніх выпускаў курса;
- уласны досвед выкарыстання актыўнай ацэнкі ў школе.

Навошта выкарыстоўваць актыўную ацэнку?

Мы лічым, што настаўнікам будзе карысна ўвесці актыўную ацэнку па наступных прычынах:

- У выніку такіх змяненняў вучні могуць дасягнуць лепшых вынікаў на кантрольных і экзаменах.
- Магчымыя ажыццявіць змены да больш эфектыўнага навучання.
- Змены можна ўводзіць паэтапна – крок за крокам, дзякуючы чаму мы замацоўваем "вядомыя элементы" і ўводзім "новыя".
- Вучні ўсведамляюць свой працэс навучання.
- Настаўнікі даюць вучням магчымасць узяць на сябе адказнасць за свой працэс навучання.

Мы прадстаўляем выказванні настаўнікаў, якія ўвялі актыўную ацэнку.

*“Роля настаўніка ў першую чаргу заключаецца ў тым, каб даць зразумець вучням агульную мэту адукацыі (напрыклад, шляхам правядзення адукацыйных мерапрыемстваў па тэме “Чаму мы вучымся?”) і кожны дзень прадстаўляць мэты заняткаў. Настаўнік павінен стварыць атмасферу навучання. Вельмі важную ролю тут адыгрывае поўная інтэграцыя класнага калектыву, увядзенне абавязку дапамагаць равеснікам (усведамленне вучнямі важнасці ўзаемнай падтрымкі), паказваць вучням, як важна радавацца не толькі сваім поспехам, але і дасягненням аднакласнікаў. Такі падыход асабліва важны для вучняў з цяжкасцямі ў навучанні. У маім класе вучань з цяжкасцямі, якому ўдалося атрымаць станоўчую адзнаку ў важнай кантрольнай рабоце, атрымаў спантанныя апладысменты аднакласнікаў падчас зачытвання адзнак. У такой атмасферы мае вучні адчуваюць сябе ў бяспецы і не напружваюцца з-за цяжкасцей, з якімі яны сутыкаюцца. Вучні, нягледзячы на свой малады ўзрост, становяцца “сааўтарамі заняткаў”, адчуваюць адказнасць за навучальны працэс, дзеляцца сваімі ідэямі для практыкаванняў, прапануюць і прадастаўляюць дапаможныя матэрыялы,” **– Караліна Грабоўска, пачатковыя класы, пачатковая школа, Люблін.***

*“Мэта актыўнай ацэнкі – паказаць дзецям, што яны могуць рабіць добра, але таксама і тое, над чым ім трэба спыніцца і папрацаваць, як яны могуць і павінны палепшыць выкананую работу. Калі вучань можа рабіць памылкі, ён ці яна імкнецца іх выправіць. Далей ідзе этап рэфлексіі і роздуму, што варта змяніць, чаму я павінен змяніць, што я зрабіў не так, як я магу выправіць сваю памылку. Я папрасіла бацькоў, каб яны пасля вяртання са школы не пыталіся ў дзяцей, якую адзнаку яны сёння атрымалі, а чаму навучыліся?” **– Аліцыя Нэрынг, пачатковыя класы, Торунь.***

“Працэс навучання – гэта не толькі праца настаўніка. Гэта праца ў камандзе. Чым больш усе (вучні, настаўнікі і бацькі) гэта ўсведамляюць, тым лепш,” – Ёанна Нэта, ангельская мова, пачатковая школа, Вроцлаў.

Як удзельнік курса вы будзеце паступова ўводзіць элементы актыўнай ацэнкі ў свае ўрокі, засяроджваючыся перш за ўсё на тым, што з'яўляецца найбольш важным у АА, а менавіта на прадастаўленні навучэнцам зваротнай сувязі, якая працуе разам з мэтамі ўрока і крытэрамі поспеху.

Увядзенне актыўнай ацэнкі

Увядзенне актыўнай ацэнкі патрабуе змены не вучэбнай праграмы, а змены існуючых звычак. Гаворка ідзе не пра тое, каб дадаць у настаўніцкую майстэрню некалькі прыёмаў навучання, але гэта патрабуе змены арганізацыі навучальнага працэсу. Зменаў, якія будуць прынятыя і настаўнікам, і вучнямі. Каб гэта адбылося, пагаварыце з класам пра метады працы з АА. Насуперак уяўленням сярод настаўнікаў, вучні звычайна схільныя браць на сябе адказнасць за свой навучальны працэс. Варта задумацца над пытаннем: “Чаму мы ходзім у школу?”. На жаль, многія вучні могуць адказаць прыкладна так: таму што трэба, таму што школа абавязковая. Для многіх дзяцей школа – непрыемная неабходнасць, ім не падабаецца вучыцца і пазнаваць нешта новае. Дайце зразумець вучням, што актыўная ацэнка была прыдумана менавіта для таго, каб дапамагчы ім вучыцца.

Прапановы па інфармаванні вучняў аб увядзенні актыўнай ацэнкі:

“Я сказала вучням, што яны – унікальная група дзяцей, з якімі мне падабаецца працаваць і ў якіх я бачу моцнае жаданне вучыцца. Я падкрэсліла, што нават вучням, якія маюць праблемы з матэматыкай, яна можа спадабацца, што яны самі могуць пачаць займацца ёй. Менавіта таму, каб дзеці захацелі вучыцца і палюбілі матэматыку, каб эфект ад нашай сумеснай працы быў найлепшым, у мяне ёсць для іх прапанова ўвесці іншы стыль выкладання. Я замацавала на дошцы загадзя падрыхтаваны каляровы надпіс “Актыўная Ацэнка” з вялікімі першымі літарамі слоў і патлумачыла, што гэты стыль скарочана называецца АА. Вучні былі вельмі зацікаўлены і ўважліва мяне слухалі. Ім спадабалася назва АА (у польскай мове – ОК ад слоў Ocenianie Kształtujące), што прымусіла іх думаць у пазітыўным кірунку. Адзін з вучняў сказаў: “Тады з матэматыкай будзе добра!”. Вядома, я сказала дзецям, што сама ўпершыню буду з імі працаваць такім

чынам і яны павінны мне ў гэтым дапамагчы, таму што без гэтай дапамогі я не буду мець магчымасці змяняць стыль выкладання.

Затым я замацавала на дошцы новыя правілы нашага супрацоўніцтва: смела і без страху задаём настаўніку пытанні, а ён стараецца на іх вычарпальна адказваць, таксама можам задаваць пытанні аднакласнікам, каб рашаць задачы разам, бо само навучанне – агульная справа ўсяго класа, а вопыт і веды кожнага вучня – наша багацце. Акрамя таго, мы заўсёды ведаем, куды ідзём, а пасля кожнага ўрока правяраем, ці дасягнулі мэты.

Пасля замацавання ўсіх картак мы ўголас прачыталі кожны прынцып АА. Дзецям мая прапанова вельмі спадабалася, і яны адразу запыталіся, ці будзем мы так працаваць на наступным уроку. Вядома, я паабяцала ім, што з матэматыкай мы будзе працаваць па тэхналогіі АА", – ***Малгажата Мельцарэк, матэматыка, пачатковая школа, Лодзь.***

"Я і мае вучні селі ў кола. Я пачала размову з таго, што ўзгадала дамоўленасць з класам – мы дамовіліся, што кожны мае права выказвацца і што мы не асуджаем выказванні іншых. Потым я папрасіла іх растлумачыць паняцце "ацэньванне", а таксама тое, як іх ацэньваюць. Наступным крокам стала тлумачэнне абрэвіятуры АА. Я папрасіла вучняў успомніць сітуацыі, у якіх мы выкарыстоўваем гэтую абрэвіятуру (маецца на ўвазе OK). Для іх гэта азначае добра выкананае хатняе заданне або добра выкананую працу. Гэта папулярна для каментавання добрай падзеі або выдатнай прапановы. У такой сітуацыі я прапанаваў ім новую форму ацэньвання – АА (па-польску OK). Таксама мы патлумачылі, што для вучняў азначае слова "актыўны". Наша сустрэча скончылася ў атмасферы цікаўнасці і зацікаўленасці", – ***Моніка Янец, замежная мова, пачатковая школа, Пшэзмерова.***

"Уводзіны – гутарка з вучнямі на тэму "Чаму мы ходзім у школу?". Дзеці актыўна ўдзельнічалі ў абмеркаванні, даючы некалькі адказаў, у тым ліку: быць мудрым, вучыць новыя словы, многа вучыцца і ведаць, умець пісаць і чытаць, добра вучыцца, вучыцца з радасцю.

Працяг размовы: "Што можа вам у гэтым дапамагчы?".

Вучні адказалі, што настаўнік, кнігі і іх галовы дапамагаюць.

Затым я пазнаёміла вучняў з АА, прадставіўшы падрыхтаваную прэзентацыю з лагатыпам АА, прапанаваўшы

вучням прачытаць абрэвіятуру і задумацца пра тое, з чым у іх асацыюецца гэтае слова.

Вучні адказалі так: мы гаворым ОК, калі нешта робіцца добра, калі ўсё атрымалася, калі можна павесяліцца.

Потым я растлумачыла дзецям, што актыўная ацэнка прызначана для таго, каб дапамагчы вучням вучыцца, каб яны ведалі, для чаго яны ідуць у школу. Рэакцыя навучэнцаў была станоўчай", – ***Агнешка Пранеўская, пачатковая адукацыя, пачатковая школа, Венгажэва.***

Модуль 2.

МЭТЫ І КРЫТЭРЫІ ПАСПЯХОВАСЦІ ЎРОКА

Вельмі важна пры актыўнай ацэнцы ўсведамляць важнасць планавання і вызначэння мэты ўрока і крытэрыяў, якія будуць сведчыць пра ступень дасягнення пастаўленых мэт.

Свядомае планаванне мэтаў.

Калі вы пачынаеце планаваць урок, задайце сабе пытанне: НАВОШТА Я ВУЧУ ГЭТАМУ СВАІХ ВУЧНЯЎ? Той факт, што дадзеная тэма/пытанне выцякае з асноўнай вучэбнай праграмы, не можа быць адзінай прычынай.

Таму, плануючы ўрок, варта адказаць на наступныя пытанні:

- Чым гэта карысна для вучняў?
- Што яны ўжо ведаюць пра гэта?
- Што яны даведаюцца пасля гэтага ўрока?
- Як яны будуць выкарыстоўваць гэтыя веды ў будучыні?

Бываюць моманты, калі тэма, над якой вы хочаце “папрацаваць” са сваімі вучнямі, з'яўляецца проста мостам да іншай, больш важнай тэмы. Важна ўсведамляць гэта. Важна прадумаць, як данесці інфармацыю да вучняў, каб пераканаць іх, чаму яны павінны дасягнуць мэты, якую мы прапануем. Трэба імкнуцца звязваць мэту з пазашкольнай рэчаіснасцю.

Пашырэнне ведаў і ўменняў (канструктывізм)

Даследаванні паказваюць, што дзеці вучацца лепш, калі ўсведамляюць значнасць і кантэкст зместу, які вывучаюць. Аднак гаворка ідзе не толькі аб прыгадванні вядомых ведаў, але і пра іх актывізацыю. Новы матэрыял мяркуецца нарошчваць – гэта значыць, трэба прытрымлівацца чагосьці ўжо вядомага. Гэта важная частка канструктывісцкага навучання.

Прапануем на ўроку таксама звяртацца да папярэдніх ведаў ці ўменняў і параўноўваць з наноў набытымі, выкарыстоўваючы наступныя фразы:

- Гэта падобна да...

- Гэта адрозніваецца ад таго, што мы ўжо абмяркоўвалі...
- Давайце знойдзем падабенства і адрозненні паміж...
- У адрозненне ад праблемы ці падобна да пытання, якое абмяркоўвалася раней...
- Як вы ўжо ведаеце з...
- Калі новыя веды не звязаны непасрэдна з папярэднімі, іх засвойваць значна складаней. Таму, вызначаючы мэты ўрока, адразу ўлічвайце:
- Як яны адносяцца да таго, што вучні ўжо ведаюць?
- Як мы будзем уводзіць новыя веды, каб яны звязваліся ў свядомасці вучняў з тым, што яны ўжо ведаюць?

Камбінаваць новыя веды з ужо вядомымі/набытымі (актывізаваць веды) варта не толькі ў пачатку новага ўрока, але і падчас яго.

Мэты для настаўніка і мэта для вучня

Плануючы ўрок, вы спачатку вызначаеце сваю мэту, ведаючы, што вашы вучні ўжо ведаюць і чаму вы хочаце іх навучыць далей. Тут вы ўлічваеце вучэбную праграму, вынікі папярэдняга ўрока, інтарэсы вучняў і магчымасці вашай школы.

Таксама вельмі важна паставіць такую мэту, каб, з аднаго боку, гэта быў выклік для вашых вучняў, а з другога – каб яе можна было дасягнуць за адзін урок і каб вучань такім чынам апынуўся ў сітуацыі поспеху. Добра выражаць мэту ў выглядзе эфекту, а не працэсу. Такім чынам, мэта – гэта стан да якога мы імкнемся, а не шлях да яго, напрыклад:

- навучыцца рашаць квадратнае ўраўненне замест практыкавацца ў рашэнні квадратных ураўненняў;
- навучыцеся вызначаць геаграфічнае становішча замест будзеце вучыцца вызначаць геаграфічнае становішча,
- даведайцеся, як напісаць эсэ, замест паспрабуеце пісаць эсэ.

Фармулюючы мэту для сябе, вы можаце выкарыстоўваць прафесійную мову, напрыклад, вучань даследуе ход ферментатыўнага каталізу або будзе вывучаць этыкет рыцара і яго трансфармацыю ў наступныя эпохі.

Тут варта выкарыстоўваць наступныя парады:

- тэма і мэта – гэта не адно і тое ж;
- мэты настаўніка могуць быць шырэйшымі за мэты вучня і адрозніваюцца ад іх;
- мэта ўрока павінна быць вызначаны перад ім, а не падчас яго; мы пачынаем планаваць урок з мэты, а не дадаем яе ў канцы;
- мэта павінна быць звязана з тым, што навучэнцы ўжо ведаюць.
- абмежаваная колькасць мэтаў – яны павінны быць дасягнуты на працягу 45 хвілін урока.

Мэты для вучня

З тэмы не заўсёды адназначна вынікае мэта. Напрыклад, тэма “Высокія горы”. Гэта можа быць мэтай для альпініста, але гэта не мэта ўрока. Настаўнік павінен ўлічваць, што вучні павінны ведаць і ўмець / ведаць пасля ўрока, і навошта іх трэба гэтаму вучыць.

Калі вы ўжо вызначылі мэту ўрока, сваю мэту, паспрабуйце выказаць яе на зразумелай вучню мове. А цяпер успомніце аднаго з вашых вучняў, які мае цяжкасці ў навучанні, і падумайце, ці зразумее ён мэту, пастаўленую перад ім.

Каб папрактыкавацца ў фармуляванні мэты на зразумелай вучню мове, вы можаце даручыць вучням у парах сказаць, што яны зразумелі і як інакш яны выказалі б мэту іншымі словамі. Так вы пабачыце, ці ўсе добра разумеюць мэту – гэта важна для эфектыўнай працы з мэтамі.

Чаму гэта варта рабіць?

Вашы вучні павінны ведаць, куды яны ідуць. Калі яны ведаюць вашу мэту, разам вам будзе прасцей яе дасягнуць. Варта прывесці такое параўнанне: *нейкі чалавек ішоў на шпацыр. У яго распараджэнні было шмат маршрутаў, але дакладнай мэты не было. Так ён і хадзіў, выбіраючы розныя сцежкі, але не да ўсіх цікавых месцаў дайшоў, бо нават не ведаў пра іх існаванне. У наступны раз, калі чалавек даведаўся, што ў ваколіцах ёсць вельмі цікавыя месцы, ён спланаваў паездку, вызначыў маршрут і наведаў усё, што запланаваў.*

Падобна і з вучнем, які ведае толькі тэму ўрока, але не ведае яго мэту, тое, чаму і навошта ён павінен навучыцца. Калі мы

паведамім вучню, куды мы ідзём, і пераканаем яго, што гэта таго варта, ён стане нашым саюзнікам, і, магчыма, мы зможам пераканаць, заахвоціць, матываваць яго павялічыць тэмп “руху” або спыніцца на некаторы час час у стратэгічна важным месцы.

Крытэрыі дасягнення мэты ўрока (крытэрыі поспеху)

Мэты ўрока мы ўжо вызначылі. Таму, мы ведаем, куды ідзём і чаго хочам дасягнуць разам. Цяпер трэба вызначыць, якія з’явы і факты будуць сведчыць, што мы дасягнулі пастаўленых мэтаў для гэтага ўрока.

Падчас аднаго з першых трэнінгаў па актыўнай ацэнцы прафесар Ян Патвароўскі прапанаваў тэрмін “**На што бу**ду **з**вяртаць **у**вагу”, які хутка ператварыўся ў абрэвіятуру **“Наштобузу”.** Многія настаўнікі, асабліва філолагі, не любяць такое скарачэнне. Зразумела, няма неабходнасці выкарыстоўваць толькі такі тэрмін. Вы можаце казаць “на што буду звяртаць увагу”, ці крытэрыі ацэнкі, ці крытэрыі поспеху. Вучням падабаецца абрэвіятура **“Наштобузу”**, блізкая да папулярных у моладзевай мове абрэвіятур і неалагізмаў.

Вызначэнне крытэрыяў і данясенне іх да вучняў прыносіць карысць як настаўніку, так і вучню. Дзякуючы наштобузу мы заключаем з вучнямі дамову аб тым, што падлягае ацэнцы, і гэтага прытрымліваемся. Гэта выклік для настаўніка, але і вялікая дапамога ў працы, бо ён не адцягвае ўвагу на лішняе і другараднае. Ён ставіць ясную, зразумелую мэту ўрока і дадае простыя, дакладныя, вымяральныя крытэрыі:

“Крытэрыі ацэнкі любых вучэбных дасягненняў павінны быць зразумелыя для вучняў, каб яны з часам маглі скласці дакладнае ўяўленне аб мэтах сваёй работы і аб тым, што значыць выканаць яе поўна і правільна. Гэтыя крытэрыі могуць быць занадта абстрактнымі для навучэнцаў, таму выкарыстоўвайце практычныя прыклады, каб даць вучням зразумець іх. (Пол Блэк. Як ацэньваць, каб вучыць?)

Дзякуючы наштобузу вучні ведаюць, якімі ведамі і ўменнямі ім неабходна авалодаць на ўроку і які ўзровень выканання заданняў патрабуецца. Гэта дазваляе ім быць больш мэтанакіраванымі, а таксама яны могуць самі вызначыць, чаго яны дасягнулі, а чаго яшчэ не:

“Сэры сказала нам, што да таго, як яна пачала працаваць з АА, вучні часта падыходзілі і казалі, напрыклад, “Я не ўмею рашаць квадратныя ўраўненні”. Калі яна пыталася, чаго менавіта яны не ведаюць, яны адказвалі, напрыклад, “Я ўвогуле не ўмею рашаць”.

Цяпер вучні маюць значна лепшае ўяўленне аб тым, што яны ўмеюць, а што не, і кажуць, напрыклад, “Я не магу рашыць квадратныя ўраўненні, калі перад x^2 стаіць знак мінус”. (Пол Блэк. Як ацэньваць, каб вучыць?)

Настаўнік павінен вызначыць, якія моманты пакажуць, што пастаўленая мэта ўрока дасягнута. Возьмем такі прыклад: калі мэтай урока з’яўляецца асэнсаванне вучнем новых паняццяў, то пра дасягненне мэты можна сведчыць тое, што вучань тлумачыць паняцці сваімі словамі, прыводзіць прыклады іх ужывання, тлумачыць паняцці сваімі словамі або эфектыўна выкарыстоўвае паняцці пры выкананні падагульняючага задання або вывучэнні іншых тэм. Варта ўдакладніць, пра што менавіта мы гаворым, – пра тое, ці павінен вучань умець эфектыўна выкарыстоўваць паняцці, разумець іх ці толькі ўмець бездакорна паўтарыць іх. У залежнасці ад гэтага наштобузу будзе адрознівацца, іншымі будуць і крытэрыі ацэньвання.

Варта таксама адзначыць, што наштобузу трэба быць вымяральным, таму мэтазгодна выкарыстоўваць дзеясловы закончанага трывання, якія ўжываюцца ў любой граматычнай форме, адаптаванай да адукацыйнага ўзроўню вучняў, а таксама вызначэнне ўзроўню выканання задання (напрыклад, назваць / прывесці не менш за два прыклады, беспамылковае рашэнне і г.д.).

Прывядзём прыклад з урока матэматыкі ў сярэдняй школе. Урок прысвечаны вывядзенню формул плошчы чатырохвугольнікаў з формулы плошчы трохвугольніка. На ўроку настаўнік разам з вучнямі выводзіць формулы плошчы паралелаграма, трапецыі, прамавугольніка. Але гэта не значыць, што вучні павінны выводзіць формулу з самага пачатку кожны раз, калі яны хочуць яе прымяніць. Мэта настаўніка – каб вучні азнаёміліся з формуламі плошчы фігур, запомнілі іх і ўмелі прымяняць у заданнях.

Рэкамендуем вам паэксперыментаваць з наштобузу. Як і ў выпадку з мэтамі ўрока, мы можам інфармаваць вучняў пра крытэрыі ацэнкі да пачатку ўрока: даручыць вучням запісваць наштобузу ў сшытак, раздаць лісточкі для ўклейвання ў сшыткі (часам з наштобузу на некалькі ўрокаў ці ўвесь раздзел), вывешваць іх на плакаце ў класе.

Калі вы лічыце, што ваша наштобузу для ўсяго класа можа быць занадта лёгкім для лепшых студэнтаў, падумайце пра тое, каб дадаць адзін "крытэрый з зорачкай" – напрыклад, творчае заданне для ахвотных, або пакінуць пустое месца побач з зорачкай, каб зацікаўлены вучань мог сам вызначыць сабе пэўны пункт наштобузу, які адпавядае яго ўзроўню.

Мэты і крытэрыі

Часам бывае цяжка адрозніць мэты ўрока ад наштобузу па іх фармулёўцы. Каб пазбегнуць такой сітуацыі, варта з самага пачатку памятаць, што мэты – гэта стан ведаў і ўменняў, да якіх імкнуцца настаўнік і вучні, а наштобузу – гэта сукупнасць паказчыкаў, па якіх мы ведаем, што мэта была дасягнута. Такім чынам, варта так сфармуляваць мэты і наштобузу, каб вучні маглі адрозніваць адно ад другога і правільна вызначаць доказы ўласных ведаў і ўменняў.

Паколькі мэта вызначае кірунак работы вучняў, яе неабходна паставіць у пачатку заняткаў. Крытэрыі, як сведчанні дасягнення мэты, могуць быць вызначаны ў залежнасці ад патрэбнасцей або магчымасцей вучняў: адразу пасля мэтаў, падчас урока або ў канцы ўрока (форма падвядзення вучнямі вынікаў дзейнасці).

Калі мэта для вучня гучыць, напрыклад, так: ты зможаш вызначыць хвойныя дрэвы і хмызнякі, у наштобузу мы не можам паўтарыць гэтае, таму што гэта будзе перапісванне мэты. Наштобузу павінна ўдакладняць, канкрэтызаваць мэту, напрыклад:

- апішаш асаблівасці ігліцы і шышак: хвоі, піхты, елкі, лістоўніцы, хвоі горнай, сасны і шышкі і ядлоўца,
- назавеш адрозненні паміж двума падобнымі відамі, напрыклад, елкай і піхтай, хвояй і карлікавай хвояй, ядлоўцам і цісам,
- вызначыш віды пералічаных раслін па выявах галінак з шышкамі, малюнках або фотаздымках.

Наштобузу – гэта ўдакладненне мэтаў – і трэба праверыць, ці ёсць там паказчыкі, якія дазваляюць вызначыць ступень дасягнення кожнай з мэтаў.

У гэты модуль мы ўключылі матэрыял, у якім вы знойдзеце прыклады мэтаў урокаў і крытэрыяў ацэнкі па розных прадметах.

Спосабы інфармавання вучняў пра мэты і крытэрыі

Мы можам па-рознаму інфармаваць вучняў як пра мэты ўрока, так і пра крытэрыі. Акрамя таго, што мы даём іх вусна, варта яшчэ і пісьмова зафіксаваць (напрыклад, запісаць у сшытку, раздаць лісткі для ўклейвання ў сшыткі). Гэтая форма дазваляе вучням вяртацца, спасылацца на мэты або наштобузу падчас заняткаў. У сваю чаргу, запіс мэты і крытэрыяў у сшытку дазваляе вучням і бацькам выкарыстоўваць іх дома. Сабраныя пасля некалькіх урокаў наштобузу можна вывешваць на плакаце ў класе.

Меркаванні настаўнікаў пра карысць выкарыстання наштобузу:

Барбара Мажэеўска, польская мова, пачатковая школа, Алецка: *“Наштобузу для вучня – гэта як інструкцыя для новага абсталявання, рэцэпт прыгатавання новага смачнага торта, інфармацыя пра тое, як прымаць лекі. Без наштобузу ў названых сітуацыях мы б не справіліся. І трэба ўсведамляць, што без наштобузу вучань таксама можа не справіцца”.*

Пётр Талан, фізік, сярэдняя школа, Аполе: *“Наштобузу арганізуе веды і надае ім структуру. Аддзяляе асноўнае ад дадатковага. Празрыстае вызначэнне таго, на што трэба абапірацца. Арганізацыя ўласных крытэрыяў ацэньвання”.*

Кантроль за дасягненнем мэты і вызначэннем крытэрыяў ацэнкі

Вучэнню дапамагаюць вызначэнне мэты ўрока, крытэрыі ацэнкі, падсумаванне мэты, а таксама кантроль за яе выкананнем. Работа з мэтамі і крытэрыямі прымушае настаўніка разам з вучнямі вяртацца да мэты, звяртацца да яе, правяраць, што дапамагае, а што ўскладняе дасягненне мэты. На ўроку заўсёды прысутнічае мэта, якая накіроўвае актыўнасць і ўвагу вучняў. Яны ведаюць, навошта яны на ўроку, што ўжо вывучылі, што іх чакае. Прадастаўленне канкрэтных і вымяральных крытэрыяў поспеху падтрымлівае маніторынг мэты ўрока.

Калі студэнты ведаюць крытэрыі ацэньвання і кіруюцца імі, яны становяцца адказнымі за ўласнае навучанне, іх зацікаўленасць і матывацыя да навучання ўзрастае. Яны могуць параўноўваць этап, на якім яны знаходзяцца, і тое, на якім яны павінны быць, яны могуць вызначыць, чаго яны хочуць дасягнуць, яны вучацца

ацэньваць сваю працу. Кантроль за дасягненнем мэты ўрока стымулюе навучэнцаў да кіравання ўласным навучаннем, фарміруе іх матывацыю, самаацэнку і самакантроль.

Вызначэнне ступені дасягнення мэты ўрока

Праца з мэтамі працягваецца на працягу ўсяго ўрока. Недастаткова паведаміць навучэнцам мэту ў пачатку ўрока, трэба яшчэ пракантраляваць яе выкананне (падрабязней пра гэта ў трэцім модулі), а нарэшце – падвесці вынікі. Усё гэта важна, таму што настаўнік пасля кожнага ўрока правярае, ці дасягнуў ён пастаўленай мэты. У нашым курсе мы прапануем розныя формы вызначэння ступені дасягнення мэтаў урока з вучнямі, з якімі вы можаце азнаёміцца ў матэрыяле ў адным з наступных раздзелаў гэтага модуля.

Калі вучні ўсведамляюць мэту, яны таксама ведаюць, як далёка ім засталося да яе дасягнення, яны ўсведамляюць прабелы, якія ім трэба запоўніць. Ад гэтага атрымліваецца падвойная карысць: вучні могуць рацыянальна размеркаваць свае сілы, а сама мэта з’яўляецца дасягальнай. Не вельмі добрая ідэя пастаянна паказваць ці нагадваць вучням, што яны павінны працаваць больш. Кожны вучань павінен быць праінфармаваны пра тое, што ён ужо нечаму навучыўся, чагосьці дасягнуў і колькі працы ў яго яшчэ наперадзе. Гэта і ёсць мэта падвядзення вынікаў урока.

Вызначэнне ступені дасягнення мэты азначае і збор зваротнай сувязі ад вучняў, што дазваляе настаўніку эфектыўна спланаваць наступныя ўрокі.

Час для практычных заняткаў...

Мы запрашаем вас паспрабаваць выкарыстаць вывучаныя элементы АА на ўроках і падзяліцца сваімі ўражаннямі і разважаннямі ў справаздачы і на форуме курса.

Мы жадаем вам добрай практыкі і станоўчых уражанняў!

Прыведзеныя ніжэй прыклады былі распрацаваны настаўнікамі, якія выкарыстоўваюць актыўную ацэнку на практыцы.

Прыклады мэтаў урока

Польская мова. Прыклад 1

Тэма: Апішыце свет з дапамогай слова “як”!
Мэты ўрока:
– развіццё навыкаў слухання і разумення.
– развіццё канцэнтрацыі ўвагі.
– разуменне паняцця параўнання.
– вылучэнне параўнанняў у тэксце і стварэнне іх.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:
Даведаюся пра паэтычны сродак – параўнанне.
Прыклад 2
Тэма: “Лёс Міхася – героя аповесці Я. Івашкевіча “Ікар”.
Мэты ўрока. Агульныя мэты:
– вызначыць узаемасувязь паміж рознымі галінамі мастацтва,
– навучыцца выказваць меркаванне і ўласную ацэнку.
Канкрэтныя мэты:
– успомніць змест і сімволіку міфа пра Ікара,
– абмеркаваць элементы свету, прадстаўленыя ў творы,
– зможа параўнаць Міхася з Ікарам,
– ведае паняцце “матыў” у мастацтве і літаратуры.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:
растлумачу, чаму апавяданне Я. Івашкевіча мае назву “Ікар”.

Матэматыка

Прыклад 1
Тэма: вызначэнне каардынат кропак.
Мэты ўрока:
фарміраванне ўменняў вызначаць каардынаты кропак і запісваць іх як пары лікаў.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:
даведаюся, што агульнага ў гульні “Марскі бой” з сістэмай каардынат.
Прыклад 2
Тэма: Пісьмовае множанне ў тэкставых задачах.
Мэты ўрока:
– развіццё навыкаў чытання пры разуменні задач.
– развіццё ўмення аналізаваць матэматычны тэкст.
– рашэнне тэкставых задач з дапамогай пісьмовага множання.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:
буду выкарыстоўваць пісьмовае множанне ў тэкставых задачах.

Гісторыя

Тэма: “Дзяржава Казіміра Вялікага”
Мэты ўрока:
Вучань:
– пералічвае важнейшыя ўнутраныя рэформы часоў Казіміра Вялікага,
– прыводзіць прыклады поспехаў і няўдач у знешняй палітыцы,
– умее храналагічна размясціць найбольш важныя падзеі з княжання Казіміра Вялікага,
– паказвае на карце тэрытарыяльныя змены ў часы Казіміра.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:
– даведаюся, што зрабіў Казімір Вялікі для аб’яднання і ўмацавання польскай дзяржавы ў 14 ст.;
– дам ацэнку дзеянням караля;
– даведаюся пра тэрытарыяльны падзел Польшчы ў часы праўлення апошняга Пяста.

Асновы прадпрымальніцкай дзейнасці

Тэма: “Як запоўніць падатковую дэкларацыю?”
Мэты ўрока:
– знаёмства з узорам падатковай дэкларацыі;
– развіццё ўмення аналізаваць прыклады падатковых разлікаў.
– веданне правілаў запаўнення формы падатковай дэкларацыі.
– азнаямленне з асноўнымі тэрмінамі падачы падатковых дэкларацый і пацверджаннем дзяржавай прыняцця дэкларацыі.
Мэты на мове вучняў:
даведаюся, якія формы і як павінен запаўняць падаткаплацельшчык для падачы дэкларацыі і як трактаваць дадзеныя з ужо запоўненай формы.

Польская мова

Тэма: Міфы ў мове
Мэты ўрока:
– вучань ведае міфы, якія разглядаліся на ўроку.
– вучань умее правільна ўжываць вывучаныя фразеалагізмы ў сказах так, каб іх значэнне вынікала з кантэксту выказвання.
Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:

навучуся правільна ўжываць у сказах фразеалагізмы з міфалогіі.

Наштобузу:

– пералічыш не менш за 5 фразеалагізмаў і скажаш, з якіх міфаў яны паходзяць;

– растлумачыш сэнс вывучаных на ўроку фразеалагізмаў;

– падбярэш адпаведныя фразеалагізмы да апісаных сітуацый;

– напішаш не менш за пяць сказаў з выкарыстаннем фразеалагізмаў, каб іх сэнс можна было вывесці з кантэксту.

Матэматыка

Тэма: формулы плошчы чатырохвугольнікаў.

Мэты ўрока:

– вучань вучыцца выводзіць формулы для плошчы чатырохвугольніка;

– вучань ведае формулы для плошчы паралелаграма, трапецыі, дэльтоіда і прамавугольніка;

– вучань выкарыстоўвае формулы ў заданнях з камандай вылічыць плошчу чатырохвугольніка.

Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:

буду ведаць, як выводзяцца формулы плошчы чатырохвугольніка, формулы плошчы паралелаграма, трапецыі, дэльтоіда і прамавугольніка і змагу прымяняць іх у заданні на вылічэнне плошчы чатырохвугольніка.

Наштобузу:

– уважліва прачытаеш заданне, зробіш малюнак і пазначыш даныя;

– падбярэш адпаведную формулы да задання;

– правільна сплануеш ход рашэння;

– падставіш даныя і зробіш правільныя разлік;

– запішаш адказ.

Прыродазнаўства

Тэма: уласцівасці металаў.

Мэты ўрока:

– вучань паглыбіць свае веды пра ўласцівасці металаў;

– вучань навучыцца параўноўваць металы з дапамогай органаў пачуццяў, мер фізічных уласцівасцяў і табліц значэнняў фізічных велічынь.

Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:

– акрамя ўжо вядомых мне ўласцівасцей металаў, даведаюся пра новыя;

– з вывучаных уласцівасцей металаў навучуся бачыць іх агульныя і адрозныя характарыстыкі.

Наштобузу:

– на аснове назірання за ўзорам металу і табліц самастойна вызначыш уласцівасці не менш чым чатырох металаў: агрэгатны стан, колер, бляск, электраправоднасць, магнітныя ўласцівасці. шчыльнасць, тэмпературу плаўлення і кіпення.

– знойдзеш як мінімум 3 агульныя і 3 розныя рысы ў металах;

– будзеш параўноўваць уласцівасці металаў і класіфікаваць іх на аснове як мінімум 3 розных крытэрыяў.

Англійская мова

Тэма: Мой звычайны дзень / My typical day

Мэты ўрока:

вучань:

– умее называць штодзённыя справы; можа выкарыстоўваць сцвярджальную форму Present Simple;

– паўтарае спосаб указання часу на англійскай мове.

Мэты, сфармуляваныя на мове вучня:

змагу расказваць пра тое, чым займаюся кожны дзень.

Наштобузу:

– пералічваю заняткі, якімі займаюся кожны дзень;

– даю інфармацыю пра тое, што я раблю кожны дзень, выкарыстоўваючы сцвярджальную форму Present Simple.

– правільна называю час на англійскай мове.

Гісторыя

Тэма: крызіс першай манархіі Пястаў.

Мэта ўрока:

вывучэнне і разуменне вучнямі вытокаў і характару крызісу першай манархіі Пястаў і абставін, якія спрыялі адбудове польскай дзяржавы.

Мэты на мове вучняў:

пасля сённяшняга ўрока я змагу растлумачыць, калі і чаму дзяржава першых Пястаў перажыла перыяд распаду, вызначыць

характар крызісу і ўказаць дзеянні, якія прывялі да адбудовы і ўмацавання дзяржавы.

Наштобузу:

- можаш назваць прычыны і важнейшы вынік уцёкаў Мешка II з краіны;
- можаш растлумачыць прычыны крызісу дзяржавы Пястаў пасля смерці Мешка II;
- можаш вызначыць як мінімум два дзеянні князя Казіміра, якія прынеслі яму мянушку Аднаўляльнік;
- на аснове зыходнага тэксту можаш назваць тры мэты і поспехі Баляслава Смелага ў знешняй палітыцы;
- можаш растлумачыць як мінімум дзве прычыны паражэння Баляслава Смелага;
- можаш назваць два прамыя і тры аддаленыя наступствы канфлікту паміж Баляславам і біскупам Станіславам.

Біялогія

Тэма: вока як орган пачуццяў

Мэты ўрока:

Веды. Вучань:

- пералічвае элементы, якія складаюць ахоўны апарат вачэй,
- дае назвы элементаў, якія будуюць вочны яблык,
- паказвае размяшчэнне глядзельных рэцэптараў,
- абмяркоўвае функцыі элементаў, якія ўтвараюць вочы,
- указвае шлях святла ў вочы.
- Уменні. Вучань:
- адрознівае ахоўны апарат і вочны яблык у органе зроку,
- распазнае элементы, якія ўтвараюць вока, на ілюстрацыі,
- паказвае ўзаемасувязь будовы элементаў вачэй з функцыямі, якія яны выконваюць,
- тлумачыць шлях святла ў вока на малюнку, гаворыць, як ствараецца вобраз.

Навыкі. Вучань:

- працуе над сваёй самаацэнкай і бярэ на сябе адказнасць за працэс навучання.

Мэта, сфармуляваная на мове вучня:

даведаюся, як фарміруецца вобраз, які мы бачым.

Наштобузу:

Пасля ўрока:

- пералічу элементы, якія будуюць ахоўны апарат вачэй, і назаву іх функцыі,
- пералічу элементы, якія будуюць вочны яблык, і назаву іх функцыі,
- пазнаю на малюнку элементы будовы вачэй,
- пакажу размяшчэнне глядзельных рэцэптараў,
- растлумачу, як ствараецца вобраз,
- растлумачу, што на чым заснавана адаптацыя, а на чым – акамадацыя.

Фізіка

Тэма: імпульс і агульны выгляд другога закона дынамікі.

Мэты ўрока:

- нагадаць аб характарыстыках вектара імпульсу.
- азнаёміцца з прынцыпам захавання імпульсу.
- вызначыць, што сувязь змены імпульсу з сілай, якая дзейнічае на цела, – агульная форма другога закона дынамікі.

Мэты на мове вучняў:

даведаюся, у якіх сітуацыях выконваецца прынцып захавання імпульсу і якая сувязь паміж імпульсам і сілай, якая дзейнічае на цела.

Наштобузу:

- магу растлумачыць на прыкладзе прынцып захавання імпульсу, намаляваўшы вектары скорасці і імпульсу,
- магу разлічыць сілу, якая дзейнічае на цела, на падставе агульнага выгляду другога закона дынамікі.

Фізкультура

Тэма: вызваленне ад абаронцы пасамі і паскарэннем. Перадачы ў парах з кідком у кошык.

Мэты ўрока:

- вывучэнне розных спосабаў вызвалення ад суперніка.
- вядзенне мяча з партнёрам у бок кошыка і завяршэнне дзеяння кідком.
- вядзенне мяча са зменай напрамку і рукі.
- развіццё арыентацыі і хуткай рэакцыі на глядзельны раздражняльнік.
- супрацоўніцтва ў невялікім калектыве (2-3 вучні).

Мэты на мове вучняў:

- навучуся вызваляцца ад абаронцы, які апякае.
- змагу перадаваць мяч партнёру на бягу і ў канцы выканаю кідок у кошык.
- буду практыкавацца ў бегу з вядзеннем мяча правай і левай рукой і ўхіленнем ад суперніка.
- Наштобузу:
- адыходжу ад гульца, які мяне апякае, і лаўлю мяч, кінуты ў мой бок.
- раблю 2-3 передачы партнёру на бягу і закідваю мяч у кошык.
- утрымліваю мяч, вяду яго і не дазваляю суперніку перахапіць.
- выкарыстоўваю ў гульні вядомыя мне тэхнічныя элементы.

Прыклады метадаў кантролю і падвядзення вынікаў працэсу дасягнення мэт і наштобузу на ўроку

Так званыя падсумоўваючыя сказы

Гэты метад заключнага сказа заключаецца ў тым, каб вучні паспрабавалі скончыць прапанаваныя сказы:

- *Сёння я даведаўся...*
- *Я разумею, што...*
- *Я ўспомніў, што...*
- *Я быў здзіўлены тым, што...*
- *Сёння я дасягнуў сваёй мэты, таму што...*

або любы іншы сказ, які настаўнік лічыць патрэбным.

Вучні могуць рабіць гэта самастойна, у парах, вусна або пісьмова. Вы можаце папрасіце іх прачытаць іх дапоўненыя сказы па чарзе або аддалі настаўніку сшыткі з гэтымі сказамі.

Вельмі карысна прапанаваць вучню абмеркаваць з аднакласнікам ці суседам па парце завяршэнне сказа. Пасля гэтага вучань не павінен завяршаць сказ так, як думаў раней, а можа скончыць іх па-іншаму. Важна, каб ён пагаварыў пра гэта з іншым вучнем.

Калі вучні ўсведамляюць мэту і наштобузу, то яны ведаюць, колькі ім яшчэ не хапае да іх дасягнення. Дзякуючы гэтаму яны могуць рацыянальна планаваць сваю далейшую працу. Настаўнік жа атрымлівае інфармацыю, якую выкарыстоўвае ў падрыхтоўцы да наступных урокаў.

Галасаванне

Мы паслядоўна агучваем пункты наштобузу, а вучні кожны раз падняццем рук паказваюць, ці дасягнулі яны зададзенага крытэрыю. Мы запісваем вынікі галасавання і вырашаем, да якіх пунктаў нам трэба вярнуцца. Выкананыя пункты наштобузу можна сімвалічна сцерці, закрэсліць, пазначыць смайлікам.

Віктарына, крыжаванка, рэбус

Яны павінны ўключаць пытанні, якія будуць звязанымі з наштобузу да ўрока, будуць сістэматызаваць атрыманыя веды вучняў.

Кішэня, шуфляда

Намалюйце кішэню і шуфляду на дошцы ці плакаце. Кожны вучань рыхтуе па дзве карткі. Вучань кладзе ў кішэню тое, што зразумеў, чаму навучыўся, а ў шуфляду тое, над чым яму яшчэ трэба папрацаваць, да чаго ён хацеў бы вярнуцца.

Размова ў парах пра тое, што было самым важным на ўроку

Настаўнік арганізоўвае гутарку ў парах, звяртаючы ўвагу на тое, каб вучні абмеркавалі дасягенне мэты і наштобузу. Пасля гутаркі настаўнік апытвае вучняў, слухаючы тых, хто хоча выказацца.

Пытанні па тэме: што я хацеў бы ведаць па тэме

Адказы навучэнцаў могуць дапамагчы вызначыць, якая мэта ці пункт наштобузу не былі дасягнутыя.

Падсумоўваючыя пытанні

Вучні адказваюць на пытанні: *Што можна спытаць у вучня, у якога такія ж веды, як і ў цябе? На якое пытанне ён мог бы нам адказаць?*

Тэрмометр

Простым метадам вызначэння дасягнення пастаўленых мэт і пунктаў наштобузу можа стаць так званы “Тэрмометр”.

Настаўнік малюе яго для кожнай мэты, а вучні вызначаюць сваю “тэмпературу”, якая паказвае ацэнку ступені дасягнення

дадзенай мэты. Таксама можна папрасіць вучняў адзначыць свае ініцыялы на шкале.

Можна пранаваць так адзначаць “тэмпературу”:

- высокая тэмпература – я дасягнуў мэты;
- сярэдняя тэмпература – у мяне ёсць пытанні, я не ўсё разумею;
- нізкая тэмпература – я не дасягнуў сваёй мэты.

Дошку з тэрмометрам можна выкарыстоўваць на наступным уроку.

Стральба па мішэні

Мэта гэтага метаду – вельмі хутка атрымаць зваротную сувязь. Настаўнік малюе мішэнь і дзеліць круг на часткі, як торт, – і ў кожны сектар мы ўпісваем адну мэту ці пункт наштобузу.

Чым бліжэй да цэнтра мішэні ставіць значок ці свае ініцыялы вучань, тым бліжэй ён да дасягнення той ці іншай мэты. Такім чынам, цэнтр мішэні азначае дасягненне мэты; чым большая адлегласць ад цэнтра мішэні, тым далей далей вучань ад дасягнення мэты. Кожны вучань самастойна ацэньвае ўласную ступень дасягнення мэтаў урока кропкамі ці ініцыяламі на мішэні. Замест мэтаў на мішэні вы можаце адзначыць асобныя пункты наштобузу.

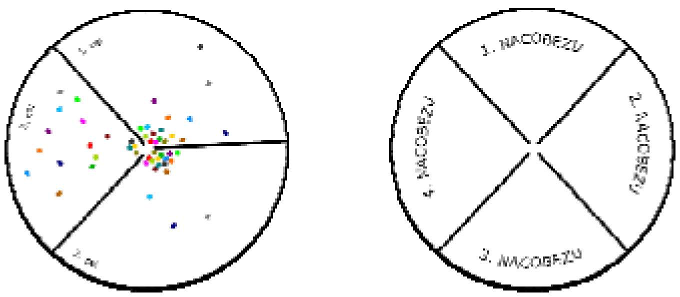

Падсумаванне

Кожны вучань атрымлівае картку з падсумоўваючым пытаннем (пытаннямі), звязаным з тэмай урока. Мы выкарыстоўваем гэты метад для падвядзення вынікаў урока. Вучні запаўняюць карткі і пры выхадзе з класа перадаюць іх настаўніку.

Ідэнтыфікацыя перашкод

Ідэнтыфікацыя перашкод выкарыстоўваецца для вывучэння супрацьлеглых сіл (чыннікаў), якія дапамагаюць ці перашкаджаюць

дасягнуць мэту ўрока. З дапамогай гэтага метаду настаўнік можа шукаць прычыны недасягнення мэт урока. Інструмент ідэнтыфікацыі перашкод звычайна структураваны як табліца з пералікам таго, што дапамагае ці перашкаджае вучням у дасягненні мэтаў урока. Вучні, запаўняючы гэтую табліцу, паказваюць настаўніку тое, што дапамагае ім дасягнуць пастаўленых мэтаў і што ім перашкаджае.

Прыклад:

Дапамагае ў дасягненні мэты	**Перашкаджае ў дасягненні мэты**
→	←
→	←
→	←
→	←
→	←
→	←

Святлафор

Выкарыстоўваючы каляровыя карткі, вучні ацэньваюць дасягненне кожнай мэты або пункту наштобузу:

Зялёны колер – я магу, я магу, я ведаю, я разумею

Жоўты колер – у мяне ёсць сумненні, я нешта прапускаю, у мяне ёсць пытанні, я не ўпэўнены, ці правільна я разумею

Чырвоны колер – не ведаю, не магу, не магу, не разумею

Гэты метад дае настаўніку своечасовую інфармацыю, да якой мэты або пункту наштобузу яму варта вярнуцца на наступным уроку. На ўроку “святлафор” дае нам інфармацыю па адной тэме, частцы ўрока. Мы можам выкарыстоўваць яго для індывідуалізацыі работы на ўроку, напрыклад, аб'ядноўваемся ў пары, групы і г. д. Напрыклад, “зялёны” з “жоўтым”: “зялёныя” тлумачаць тлумачаць складаныя пытанні і дапамагаюць “жоўтым”. “Чырвонай” групе дапамагае настаўнік.

Пальцы ўверх

Настаўнік сочыць за тым, каб вучні разумелі змест выкладання. Ён просіць вучняў паказаць вялікімі пальцамі:

- вялікі палец уверх = зразумела,
- вялікі палец гарызантальны = часткова разумею
- вялікі палец уніз = не зразумеў.

Круглы стол

Настаўнік прапануе кожнаму вучню выказацца, або, калі ён не жадае, сказаць “Я пас”. Гэтую тэхніку можна прымяніць да ўсяго класа або яго часткі. Гэта асабліва карысна, калі вы можаце чакаць розных адказаў на дадзенае пытанне, паколькі гэта дае вучням магчымасць пачуць розныя меркаванні.

Не хвалюйцеся, што многія вучні скарыстаюцца магчымасцю прамаўчаць. Праз некаторы час кожны захоча падзяліцца сваім меркаваннем. Калі няма прымусу, то няма і напружання ў ацэньванні.

Тэхніка дазваляе кожнаму вучню праявіць сябе і стварае сітуацыю, у якой вучань адказна працуе, а таксама павышае іх цікаўнасць да навучання. Звычайныя вучні ўважліва слухаюць, як іншыя адказваюць на пытанне, на якое прах хвіліну трэба будзе адказаць ім, і такім чынам вучацца.

З практыкі вядома, што вучні вельмі хутка пакідаюць “пасаваць”, бо хочуць выказаць і пачуць сваё меркаванне.

Апісанне метадаў узята з праграмы Learning and Teaching Development (RUN) і анлайн-курса N@I "Як матываваць вучняў да навучання?"

Вышэйзгаданыя спосабы кантролю і падвядзення вынікаў урока з'яўляюцца прыкладамі, якімі вы можаце скарыстацца. Вядома, вы таксама можаце выкарыстоўваць іншыя метады і змяняць апісаныя вышэй; важна, каб у канцы ўрока вучні ўсведамлялі, чаго яны дасягнулі і чаго не дасягнулі; каб вы самі ведалі, ці можаце перайсці да наступнай тэмы або вам варта выдаткаваць на гэтыя мэты крыху больш часу.

Модуль 3.

КРЫТЭРЫІ ПОСПЕХУ ДА ЗАДАННЯ І ПРАВЕРАЧНАЙ РАБОТЫ

У папярэднім модулі мы працавалі над планаваннем і абагульненнем мэтаў і крытэрыяў поспеху вучняў. У трэцім модулі мы асвятлім новыя аспекты працы з мэтамі і крытэрыямі.

Планаванне ўрокаў

Выбіраючы паездку, мы дэталёва плануем, сярод іншага, яе мэту, дату адпраўлення, кошт, месца знаходжання, прапановы турыстычных аператараў, віды экскурсій. Нашы ўрокі могуць быць падобным падарожжам для вучняў. Пры планаванні ўрока настаўнік адбірае найбольш важны змест і ўменні, авалоданне якімі вучнямі будзе азначаць выкананне вучэбнай праграмы. Дзякуючы гэтаму настаўнік усведамляе мэты ўрока і ведае, што павінны ведаць вучні. Запланаваная мэта з’яўляецца асновай для адбору метадаў, форм работы, дыдактычных сродкаў і мерапрыемстваў. Гэта таксама служыць усталяванню добрых адносін паміж настаўнікам і вучнем, а таксама паміж вучнямі, стварае добразычлівую атмасферу для навучання.

Вучэбнае заданне як спосаб дасягнення мэты

Пасля вызначэння мэт і крытэрыяў урока настаўнік задумваецца над выбарам заданняў, якія дазволяць вучням дасягнуць пастаўленай мэты і выканаць крытэрыі паспяховасці. Аналіз падрыхтаваных настаўнікамі заданняў паказвае, што большасць з іх адносіцца да праверкі ведаў, а не ўменняў. Прычым гэтая праверка носіць “рэпрадуктыўны характар”, паколькі тычацца пераважна таго, што павінен запомніць вучань, і не патрабуе ад яго дэманстрацыі творчых здольнасцей, умення аналізаваць і сістэматызаваць вывучаны матэрыял.

Такім чынам, мы павінны ўсведамляць узровень нашых патрабаванняў: ці патрабуем мы толькі запомніць або паказаць веданне паняццяў; ці чакаем мы аналізу, гіпотэз і доказаў; ці, нарэшце, мы хочам, каб вучні ацэньвалі, аналізавалі і

сістэматызавалі, рашалі нестандартныя заданні, праяўлялі творчы падыход.

Такім чынам, пры фармулёўцы наштобузу для ўрокаў вельмі карыснай аказваецца таксанамія вынікаў навучання па Б. Блюму. У таксанаміі кагнітыўных узроўняў, у самым шырокім сэнсе, гаворыцца, што ў навучанні мы маем справу з рознымі кагнітыўнымі ўзроўнямі: ёсць узроўні адносна павярхоўныя, а ёсць больш глыбокія. У 1950-я гады Бенджамін Блум вызначыў пытанні, якія прывялі да розных узроўняў мыслення; ад простага аднаўлення раней вывучанага матэрыялу да больш складаных. Ён выявіў, што 80 працэнтаў пытанняў настаўнікаў прадугледжваюць адказы толькі на самым простым узроўні запамінання вывучанага зместу.

Аналагічнае адкрыццё зрабіў Джон Хэці на падставе даследаванняў, праведзеных у канцы мінулага стагоддзя, дзе выкарыстоўвалася іншая таксанамія кагнітыўных узроўняў (таксанамія SOLO).

Ён канстатаваў, што “ў большасці кантрольных работ і тэстаў (як падрыхтаваных настаўнікамі, так і на дзяржаўных экзаменах) пераважаюць пытанні з вобласці павярхоўнага разумення матэрыялу (часта ў форме закрытых пытанняў). “Павінны прысутнічаць розныя кагнітыўныя ўзроўні (і павярхоўныя, і глыбокія), але важна, у якіх суадносінах. Вельмі важна іх умела збалансаваць. Адсюль выснова: “наша мэта мінімум – дасягненне балансу паміж павярхоўным і глыбінным. Аптымальная суадносіны: работа павінна ўтрымліваць як мінімум 30% заданняў на павярхоўнае разуменне і не менш за 30% – глыбокага ўзроню”.

Прыклады пытанняў, каб вызначыць, ці памятаюць вучні факты:

- зможаце назваць усе склоны і пытанні, на якія яны адказваюць.
- згадаеце ўмовы першага Торуньскага міру.
- будзеце называць часткі кветкі.
- зможаце назваць формулу для скарочанага множання.
- дапасуеце назвы раслін да малюнкаў, змешчаных у практыкаванні.
- пералічыце ўсе магчымыя сітуацыі, якія прыводзяць да пенальці ў футболе.

Прыклады пытанняў, накіраваных на высвятленне таго, ці разумее вучань, ці ўмее прымяняць (выкарыстоўваць) інфармацыю,

распазнаваць кампаненты праблемы, рабіць пэўныя высновы, вызначаць суадносіны і ўзаемадачыненні.

- зможаце размеркаваць словы на групы ў залежнасці ад спосабу іх утварэння.
- параўнаеце старажытныя збудаванні Афін і Спарты.
- прычыны развязвання Першай сусветнай вайны вы падзеліце на прамыя і ўскосныя.
- адрэдагуеце складаназалежныя сказы па прыведзенай мадэлі.
- для прадстаўлення ўлады ў Польшчы вы будзеце выкарыстоўваць мадэль трайнога падзелу ўлады.
- растлумачыце ролю эпітэтаў і метафар у гэтым вершы.
- параўнаеце і знойдзеце адрозненні ў будове насякомых і павукападобных.
- прапануеце такую канцоўку апавядання, якая адпавядае характарам герояў.
- створыце праект вопраткі, якая абароніць людзей будучыні ад уздзеяння забруджвання навакольнага асяроддзя. Пры гэтым у апісанні адзення трэба выкарыстаць свае веды аб забруджванні і яго наступствах.
- прыдумайце прафесію, якой сёння не існуе, але можна меркаваць, што з развіццём тэхнікі яна хутка з’явіцца.
- ацэніце, хто з галоўных герояў гэтага рамана заслугоўвае прызнання, і падмацуеце сваю думку не менш чым двума аргументамі.

Крытэрыі паспяховасці вучэбнага задання

Пры пабудове задач да ўрока перш за ўсё трэба памятаць, што яны павінны служыць дасягненню мэты. Такім чынам, мы павінны разгледзець, якім крытэрыям поспеху адпавядае выкананне задання.

У актыўнай ацэнцы мяркуецца, што ў дадатак да крытэрыяў паспяховасці ўрока мы таксама вызначаем крытэрыі поспеху для вучэбнага задання, якія паказваюць, што будзе ацэньвацца. Неабходнасць вызначэння такіх крытэрыяў ілюструе прыведзены ніжэй прыклад.

Калі тэмай урока была, напрыклад, сістэма кровазвароту, то задача для вучня не павінна быць такой: “Падрыхтаваць запіс аб

сістэме кровазвароту чалавека", бо яна занадта агульная. Пры планаванні ўрока настаўнік звернецца да шатобузу, дзе будуць прыкладна такія пункты:

1) змагу прывесці пяць найбольш важных, на мой погляд, звестак аб сістэме кровазвароту;
2) змагу растлумачыць паняцці: вена, артэрыя, аорта, капіляр;
3) зраблю малюнак, на якім пакажу сістэму малога і вялікага кровазвароту, і падпішу ўсе органы, праз якія праходзіць кроў.

У якасці задання для вучняў, якое можна выканаць як у класе, так і дома, мы можам, напрыклад, падрыхтаваць вуснае выказванне па найбольш важнай інфармацыі пра крываносную сістэму.

Важна, што крытэрыем ацэнкі правільнасці задання пры праверцы дамашняга задання ці слуханні паведамлення вучня будзе назваць пяць істотных пунктаў і абгрунтаваць свой выбар. Аднак мы не будзем ацэньваць тэмбр голасу, даўжыню прамовы або яе бегласць, калі мы не вызначаем гэта як крытэр поспеху

Калі ж вучню трэба будзе толькі растлумачыць паняцці, то мы не будзем хаваць іх ад вучня, але пакажам, якія з іх ён павінен умець тлумачыць. Пры праверцы выканання задання па пункце 3 (малюнак) мы не будзем засяроджвацца на колерах і эстэтычнасці малюнка, бо гэтага не было ў наштобузу, а будзем цікавіцца, ці правільна паказаны і падпсіаны ўсе органы. Гэты прыклад добра паказвае, што важна, каб у дадатак да крытэрыяў поспеху ўрока былі вызначаны таксама крытэрыі поспеху для навучальных задач.

Крытэрыі паспяховасці прыверачнай работы ці тэста

Здараецца, што пры ацэнцы тэставых ці кантрольных работ настаўнік вызначае крытэрыі ацэнкі толькі пасля праверкі некалькіх работ вучняў. Гэта робіцца таму, што на аснове правераных работ вучняў прасцей вызначыць патрабаванні да адпаведнай ацэнкі – адзнакі.

Вызначэнне дакладных крытэрыяў поспеху перад тэстам гарантуе, што ацэнка настаўніка, як і было дамоўлена, адносіцца да вызначаных ведаў і уменняў вучняў. Такім чынам, мы пазбягаем элементу нечаканасці. Паолькі вучні ведаюць, якія заданні ім трэба рашыць, каб атрымаць добрыя адзнакі па тэсце. Вызначэнне дакладных крытэрыяў ацэнкі з вучнямі перад тэстам таксама

павышае іх пачуццё бяспекі, што ўплывае на эфектыўнасць навучання.

Тут варта дадаць, што наштобузу да праверачнай работы павінна выводзіцца з некалькіх наштобузу да асобных урокаў па гэтай тэме. Некаторыя настаўнікі даюць наштобузу ў пачатку пэўнага раздзела, таму вучні адразу ведаюць, што чакае іх на праверачнай рабоце.

Прыкладам эфектыўнасці наштобузу можа служыць сітуацыя, апісаная ніжэй. У асобных класах пачатковай школы з пачатку года на кожным уроку польскай мовы настаўнік даваў вучням наштобузу, якое яны маглі запісваць ці не. Праз месяц аказалася, што ўсе запісвалі, бо ведалі, што настаўніца САПРАЎДЫ рыхтуе праверачныя работы па гэтых нашобузу. Калі ж здаралася, што настаўніца забывала запісваць наштобузу на дошцы, дзеці патрабавалі гэтага, бо, маўляў, наштобузу ім вельмі патрэбна.

Спосаб вызначэння крытэрыяў поспеху перад тэстам

Крытэрыі поспеху настаўнік можа вызначыць сам і даць вучням перад кантрольнай работай або ў ходзе навучання. Таксама можна зрабіць гэта разам з вучнямі. Вызначэнне крытэрыяў ацэнкі разам з вучнямі вельмі карыснае для працэсу навучання. Перш за ўсё, вучні нясуць адказнасць за ўласнае навучанне. У той жа час яны могуць задумацца над тым, што вывучаюць і як даведацца, што вызначаныя мэты былі дасягнуты. Вызначыць крытэрыі поспеху можна падчас паўтарэння перад праверачнай работый і такім чынам разам з вучнямі вызначыць, што дагэтуль было самым важным.

Вы можаце сабраць прапановы вучняў, а потым разам стварыць адну версію наштобузу. Для навучальнага працэсу вельмі карысна, каб вучні самі выбіралі тое, што важна ў дадзенай тэме і што яны павінны ведаць дакладна. Часта ў працэсе сумеснага вызначэння крытэрыяў поспеху высвятляецца тое, што вучні яшчэ недастаткова засвоілі і да чаго яшчэ варта вяртацца.

Крытэрыі поспеху – плюсы

Вызначэнне таго, што будзе ацэньвацца ў кантрольнай рабоце або пры выкананні вучэбнага задання, значна палягчае работу вучня і настаўніка.

Вучань:

- адчувае сябе ў бяспецы, таму што ведае, што настаўнік іх не здзівіць дадатковым крытэрыем ацэнкі,
- стараецца звяртаць асаблівую ўвагу на тое, што настаўнік будзе ацэньваць у яго рабоце,
- ведае, што павінна быць у яго рабоце,
- цікавіцца каментаром настаўніка да сваёй работы, бо ведае, што ацаніў настаўнік.

Настаўнік:

- аналізуе значэнне заданняў, якія ставяцца перад вучнямі для кантрольных або дамашніх заданняў,
- дапасоўвае заданні для кантрольнай работы да раней праведзеных з вучням урокаў,
- пры праверцы вучнёўскіх работ засяроджваецца толькі на акрэсленых крытэрыях ацэнкі,
- ацэнка работы вучня больш справядлівая, у вучняў менш прэтэнзій да настаўніка, звязаных з ацэньваннем работы.

Крытэрыі поспеху – цяжкасці

Тое, што можа ўскладніць настаўнікам выкарыстанне наштобузу, – гэта школьныя звычкі вучняў, таксама іх бацькоў.

Дагэтуль вучням і іх бацькам выстаўлялася падагульняючая адзнака (часцей за ўсё гэта была лічба або колькасць балаў), якая падсумоўвала ўсю работу вучня, у тым ліку знешні выгляд сшытка, арфаграфічныя і стылістычныя памылкі. Нават калі гэта быў урок матэматыкі, арфаграфічныя памылкі маглі паўплываць на выніковую адзнаку. Мы прапануем цяпер ацэньваць толькі тое, што было агучана. Мы разумеем, што гэта можа быць спрэчнай прапановай для настаўніка, вучня і бацькоў. Настаўнікі прывыклі і навучыліся падкрэсліваць усе памылкі вучня, таму наўрад ці хто ўстрымаецца ад таго, каб не падкрэсліць слова ДЗВУХ чырвонай ручкай.

Аднак варта пастарацца, ацэньваючы наступную работу вучня (напрыклад, тэст ці дамашняе заданне), засяродзіцца толькі на наштобузу і не выстаўляць адзнаку, а пісаць толькі кароткі каментар. Важна таксама не акцэнтаваць увагу вучня на памылках (падкрэсліваючы іх чырвоным колерам), паколькі выпраўленая

чырвоным колерам работа негатыўна ўплывае на вучня – і ён можа нават не прачытаць наш наш каментар.

Запрашаем да працы!

Прыклады наштобузу да вучэбных заданняў

Ніжэй вы знойдзеце некалькі прыкладаў наштобузу для выканання адукацыйных заданняў, прапанаваных настаўнікамі, якія ўдзельнічалі ў папярэдніх выпусках курсаў. Звярніце ўвагу на розныя формы наштобузу: яны могуць быць уключаны ў заданне ці напісаны асобна. Пры фармулёўцы заданняў з наштобузу не забудзьце навучыць вучняў успрымаць так сфармуляваныя крытэрыі поспеху.

Мы рэкамендуем вам не выкарыстоўваць гэтыя прыклады як узор для пераймання і ствараць наштобузу самастойна ці разам са сваімі вучнямі.

ПОЛЬСКАЯ МОВА

<u>Пачатковая школа</u>

Вучэбнае заданне: забаўляльная пляцоўка маёй мары – апісанне месца.

Наштобузу:

1. Пераканайцеся, што ў творы ёсць уступ, апісанне, канцоўка, выдзелены абзацы.
2. Уключыце інфармацыю ў апісанне:

Ва ўступе: ці існуе гэтая пляцоўка? Дзе?

У апісанні: наколькі яна вялікая? Якая ў яе форма? Што там ёсць і для чаго прызначана? Хто і як там бавіць час?

У заключэнні: як ацэньваеш знешні выгляд пляцоўкі?

3. Ужывайце шмат прыметнікаў (колер, форма, памер, матэрыял), ужывайце прыназоўнікі і прыназоўнікавыя словазлучэнні (над, унізе, побач, у цэнтры і інш.).
4. Не злоўжывайце словам “ёсць”, ужывайце сінонімы: размешчаны, знаходзяцца, пабудаваны, стаяць, існуюць, бачым, можна заўважыць і інш.
5. Кантралюй арфаграфію і пунктуацыю (звяртайся да слоўніка, не ўжываць занадта доўгіх сказаў).

Вучэбнае заданне: зрабіць і прадставіць плакат: Чым мы абавязаны старажытным... (кітайцам, шумерам, егіпцянам).

Наштобузу:

1. Не менш за 5 вынаходак, важных у сучасным свеце.
2. Спосаб падачы тэмы (мала тэксту, пераважна малюнкі, умоўныя знакі).
3. Арыгінальнасць ідэй, цікавыя мастацкія тэхнікі, разнастайныя матэрыялы.
4. Эстэтыка працы.
5. Прэзентацыя (абмеркаванне плаката, крыніц інфармацыі).

Вучэбнае заданне: праскланяць назоўнік "сябар" у адзіночным і множным ліку. У кожным выпадку абазначыць у словах канчатак і аснову.

Наштобузу:

1. Для кожнага склону трэба падабраць адпаведную форму назоўнікаў адзіночнага і множнага ліку.
2. У кожным склоне і ліку вы будзеце выкарыстоўваць вертыкальную лінію, каб правільна выдзеліць літары, якія ўваходзяць у канчатак.

ПОЛЬСКАЯ МОВА

Пачатковая школа

Вучэбнае заданне: навучыцца расказваць пра двух грэчаскіх багоў і параўноўваць іх.

Наштобузу:

1. Вы выбераце двух грэчаскіх багоў, якія вас цікавяць.
2. Вы раскажаце, як яны выглядаюць і чым займаюцца.
3. Вы зможаце вызначыць адзін міф, героем якога з'яўляецца выбраны вамі бог.
4. Вы адзначыце тры адрозненні паміж выбранымі багамі.

Вучэбнае заданне: скласці крыжаванку пра магнацкую алігархію і яе ўплыў на слабасць Рэчы Паспалітай у XVII ст.

Наштобузу:

1. Вы сфармулюеце 12 дакладных сказаў/пытанняў, на якія адказваюць словы ў крыжаванцы.
2. Сказы/пытанні павінны адпавядаць тэме.

3. Адказамі на вашы сказы/пытанні будуць назоўнікі ў назоўным склоне.

4. Растлумачыце сэнс слова, якое ўтворыцца з адказаў па вертыкалі.

Вучэбнае заданне: ахарактарызаваць гарадзішча ў Біскупіне.
Наштобузу:
1. Ахарактарызуеце размяшчэнне паселішча.
2. Згадаеце перыяд, калі быў створаны населены пункт.
3. Згадаеце 5 відаў дзейнасці жыхароў Біскупіна.
4. Растлумачыце, хто кіраваў паселішчам.

ЗАМЕЖНАЯ МОВА

Пачатковая школа

Вучэбнае заданне: Mуj idol / Мой герой.
Наштобузу:
- уклеіш малюнак або намалюеш свайго героя/куміра.
- прадставіш яго сказам: This is.
- напішаш, адкуль ён ці яна родам і з якой краіны: He's /She's from...; He's..., She's ... .

Вучэбнае заданне: Сачыненне на тэму: Ці здаровы твой рацыён? Чаму так ці не? / Is your diet healthy? Why yes/why not?
Наштобузу:
1. 60-70 слоў, арфаграфічная і граматычная правільнасць.
2. Адкажаце на пастаўленыя пытанні.
3. Выкарыстаеце пабочныя словы для выражэння меркавання (1-2, напрыклад In my opinion, I think, I believe).
4. Выкарыстаеце ў сказах назваў прадуктаў харчавання або харчовых рэчываў (5-8) і абазначэнне колькасці (6-8).

Сярэдняя школа

Вучэбнае заданне: напісаць асабісты ліст сябру з Германіі аб вашай школе, класе, раскладзе і любімых прадметах.
Наштобузу:
- у лісце напісаць пра ўсё тое, што было ва ўмове задання;
- захаванне структуры прыватнага ліста (месца і дата ў правым верхнім куце, загаловак, які адпавядае тыпу ліста,

злева, уступ, асноўная частка, канцоўка, зычэнні і подпіс, выкарыстанне абзацаў)
- правільнасць арфаграфіі, граматыкі і пунктуацыі,
- эстэтычнасць працы, захаванне палей,
- добры стыль працы,
- аб'ём ліста 120 - 150 слоў.

МАТЭМАТЫКА

Пачатковая школа

Вучэбнае заданне: выканаеш заданні на вылічэнне працэнтаў ад зададзенага ліку (павелічэнне і памяншэння цаны): прачытаеш заданне ўважліва, запішаш дадзеныя і тое, што трэба знайсці, ператворыш працэнты ў дроб, выканаеш правільныя вылічэнні і напішаш адказ.

Вучэбнае заданне: Вылічэнне аб'ёму простай прызмы.
Наштобузу:
1. Прачытаеш уважліва заданне і запішаш даныя.
2. Падбярэш правільную формулу да задання.
3. Выразіш даныя ў адпаведных адзінках вымярэння.
4. Падставіш даныя і зробіш правільныя разлікі.
5. Выразіш аб'ём у літрах.
6. Запішаш свой адказ.

Вучэбнае заданне: рашыць тэкставую задачу: аўтамабіль ехаў гадзіну з хуткасцю 60 км/г, а потым паўгадзіны з хуткасцю 90 км/г. Якая была яго сярэдняя хуткасць на ўсім маршруце?
Наштобузу:
- запішаш даныя і тое, што трэба знайсці,
- запішаш неабходныя формулы для выканання задання,
- правільнасць выкананых матэматычных дзеянняў,
- запішаш правільны адказ.

ІНФАРМАТЫКА

Пачатковая школа

Вучэбнае заданне: ***складаем свой расклад дня.***
Наштобузу:

1. Стварыце табліцу з гадзінамі ў слупках і радках з указаннем таго, як вы праводзіце свой час.

2. Заштрыхуйце чырвоным тыя клеткі, дзе вы апісваеце сваё навучанне, і зялёным тыя клеткі, дзе апісваюцца гульні.

3. Зрабіце наступныя разлікі пад табліцай: колькі часу я трачу на навучанне, а колькі часу на гульню.

ПРЫРОДАЗНАЎСТВА

Вучэбная задача: вывучаем лекавыя расліны, якія растуць на лузе.

Наштобузу:

- пералічыш як мінімум 3 лекавыя расліны, якія растуць на лузе,
- зробіш малюнкі абраных табой лекавых раслін,
- запішаш, якія лекавыя ўласцівасці мае кожная з названых раслін.

РЭЛІГІЯЗНАЎСТВА

Пачатковая школа

Вучэбнае заданне: абераце з практыкаванняў малюнкі з найбольш важнымі сцэнамі з жыцця святога Станіслава Косткі.

Наштобузу:

- Вы размесціце іх на аснове тэксту з падручніка ў правільным парадку.
- Намалюеце адсутны малюнак.
- Вы размалёўваеце малюнкі рознымі колерамі.

ПАЧАТКОВАЯ АДУКАЦЫЯ

Вучэбнае заданне: Уявіце, што вы падаючы ліст. Апішыце, што з вамі зараз адбываецца, а таксама тое, што будзе ў бліжэйшы час.

Выкарыстайце выбраныя дзеясловы з кожнай групы (мінулага часу: рос, зелянеў, гудзеў, дрыжаў; цяперашняга часу: лячу, падаю, кружуся, танцую, падымаюся; будучага часу: упаду, завяну, згнію, пабурэю, падымі мяне, я буду сушыцца).

Наштобузу:

- напішаш тэкст не менш чым з 8 сказаў,
- выкарыстаеш дзеясловы з кожнай групы,
- будзеш пазбягаць паўтарэння слоў у сказах,
- напішаш работу правільна з пункту гледжання правапісу.

Вучэбнае заданне: запісаць у сшытак два пытанні пад ілюстрацыяй падручніка на с.24 і пісьмова адказаць на іх.

Наштобузу:

- пры перапісванні пытанняў звярнуць увагу на правільнае спалучэнне напісаных літар і правільнае размяшчэнне літар у сказе,
- сфармуляваць правільныя адказы,
- памятай пра вялікую літару ў пачатку сказа, кропку, клічнік або пытальнік у канцы сказа,
- уважліва запішы сказы.

ІНДЫВІДУАЛЬНАЕ ЗАДАННЕ

Пачатковая школа

Вучэбная заданне: знайдзіце і запішыце назвы знаёмых калядных страў.

Наштобузу:

- зможаш знайсці ў тэксце інфармацыю пра тое, якія стравы падаюць на калядны стол (на куццю);
- зможаш акуратна і разборліва запісаць у сшытак (злучаючы літары і робячы прабелы паміж словамі) назвы знаёмых калядных страў;
- памятаеш, што, пералічваючы стравы, пачынаеш сказ з вялікай літары, аддзяляеш назвы страў коскамі, а ў канцы сказа ставіш кропку.

ГЕАГРАФІЯ

Вучэбнае заданне: на аснове даступнай літаратуры ахарактарызаваць кругаабарот рэчываў у прыродзе і яго наступствы.

Наштобузу:

1. Растлумачыш, што такое кругаабарот.

2. Пакажаш кірунак і час поўнага кругаабароту,
3. Укажыце значэнне лінейнай і вуглавой хуткасцей,
4. Пералічыш 5 наступстваў кругаабароту.

Вучэбная задача (праект): прадэманстраваць уменне карыстацца рознымі крыніцамі інфармацыі аб размеркаванні кантынентаў на Зямлі.

Наштобузу:

1. Начэрціш на аркушы кардону вялікую контурную карту свету, не забываючы абазначыць мерыдыяны і паралелі.
2. Выкарыстоўваючы розныя крыніцы (падручнік, атлас, энцыклапедыя, Інтэрнэт і інш.), вызначыш межы сямі кантынентаў і абазначыш іх на контурнай карце.
3. Для кожнага кантынента выкарыстаеш розны колер алоўка/фарбы і падпішаш гэта ў легендзе.
4. Не забывай выкарыстоўваць той жа колер, што і кантынент, каб пазначыць яго астравы.
5. Адзначыш на карце адпаведнымі лічбамі ад 1 да 15 месцазнаходжанне названых астравоў і падпішаш у легендзе гэтыя лічбы адпаведнымі назвамі: Грэнландыя, Мадагаскар, Новая Гвінея, Барнэа, Ісландыя, Кюсю, Хонсю, Цэйлон, Новая Зеландыя, Сіцылія, Тасманія, Суматра, Ява, Ірландыя, Корсіка.
6. Адзначыш на карце нумарамі ад 16 да 25 размяшчэнне архіпелагаў і падпішаш лічбы ў легендзе іх назвамі: Гавайскі, Вялікія Антыльскія, Фалклендскія (Мальвінскія), Канарскія, Каба-Вердэ, Бермудскія астравы. , Філіпіны, Галапагоскія астравы, Сейшэльскія астравы, Мальдывы.
7. Адзначыш на карце лічбамі ад 26 да 41 размяшчэнне названых паўастравоў і падпішаш лічбы ў легендзе: Скандынаўскі, Іберыйскі, Апенінскі, Індыйскі, Індакітай, Камчатка, Малайскі, Аравійскі, Самалійскі, Юкатан, Фларыда, Лабрадор, Каліфарнійскі, Аляска, Патагонскі, Бразільскі.
8. Падпішаш на карце назвы пяці акіянаў.
9. Адзначыш на карце размяшчэнне мораў адпаведнымі лічбамі ад 42 да 50 і падпішыце лічбы ў легендзе іх назвамі: Балтыйскае мора, Міжземнае мора, Паўночнае мора, Саргасава мора, Карыбскае мора, Аравійскае мора, Чорнае мора, Чырвонае мора, Жоўтае мора.
10. Уважліва і акуратна зафарбоўвай контуры.
11. Звярні ўвагу на правапіс і правільна запішы геаграфічныя назвы.

12. Прадумай і размесці свае абазначэнні на карце і ў легендзе так, каб яны былі разборлівымі.

13. Пералічаш крыніцы, якімі ты карыстаўся пры выкананні задання.

Жадаю займальных і плённых прыгод з картай, а ў будучыні – захапленне падарожжамі і наведваннем месцаў, знойдзеных сёння.

ХІМІЯ

Вучэбнае заданне: рашэнне хемографа з комплекса задач да тэмы Азотная кіслата (V).

Наштобузу: Звярну ўвагу, ці правільна ты:

- запісаў дадзеныя ўраўненні рэакцый,
- вызначыў формулы рэчываў (злучэнняў), пазначаных лічбамі,
- выбраў ва ўраўненнях рэакцыі стэхіаметрычныя каэфіцыенты.

ФІЗІКА

Вучэбная заданне: за які час рухавік магутнасцю 12 кВт выканаў працу 30 Дж?

Наштобузу:

1. Правільнае вызначэнне дадзеных і таго, што трэба знайсці.
2. Ператварэнне вытворных адзінак у асноўныя.
3. Выкананне ў адпаведнасці з прыведзеным узорам.
4. Правільная падстаноўка ў формулу дадзеных і правядзенне вылічэнняў.
5. Правільныя падлікі.
6. Прадастаўленне адказу.

Вучэбнае заданне. Рашэнне тэкставай задачы: Трое вучняў перацягваюць канат. Першы цягне з сілай 200 Н, другі цягне таксама ўлева з сілай 250 Н. З якой сілай трэці вучань цягне яго ўправа, калі вяроўка не рухаецца?

Наштобузу:

- зробіш малюнак, на якім адзначыш сілы трох хлопчыкаў з улікам кропкі прыкладання, напрамку і даўжыні вектара,
- вылічыш значэнне выніковай сілы,

- вызначыш значэнне сілы, якую прыкладае для ўтрымання каната трэці хлопчык,
- правядзеш дакладныя падлікі,
- запішаш правільны адказ.

БІЯЛОГІЯ

Вучэбнае заданне: уплыў забруджвання глебы пэўным рэчывам на прарастанне насення.

Кожны вучань атрымлівае раздрукаваны аркуш эксперыментатара для запаўнення, у якім потым трэба будзе прадставіць класу вынікі свайго назірання праз два тыдні.

Наштобузу:

- прапануеш рэчыва для палівання буйміны (расліна),
- запоўніш ліст эксперыментатара (назіранне за насеннем буйміны, палітым вадой і прапанаванай субстанцыяй на працягу пяці дзён: дата, час назірання, апісанне назірання, вышыня прарастання парастакаў буйміны ў асобныя дні),
- запішаш высновы, зробленыя ў выніку назіранняў,
- прынясеш на ўрокі прарошчанае насенне буйміны,
- апісашаш умовы, у якіх вялося развядзенне (месца, сонечнае ўздзеянне, тэмпература),
- прадставіш іншую дакументацыю, напрыклад, кінастужку, фотаздымкі (крытэрый, прапанаваны вучнямі).

ФІЗІЧНАЕ ВЫХАВАННЕ

Вучэбная заданне: падрыхтаваць размінку да тэмы ўрока. Удасканаліць адбіванне мяча двума паднятымі ўгару рукамі.

Наштобузу:

- памятаеш, што трэба пачынаць з практыкаванняў большай інтэнсіўнасці, а потым рухацца далей і выконваць практыкаванні на тыя часткі цела, якія будуць найбольш задзейнічаны пры выкананні гульні ці спаборніцтвах, завяршаючы практыкаваннямі на расцяжку.
- правільна прадэманструеш зыходныя пазіцыі для кожнага практыкавання.
- заплануеш размінку, працягласць якой не будзе перавышаць 10 хвілін.

АСНОВЫ ПРАДПРЫМАЛЬНІЦКАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Вучэбнае заданне: падрыхтавацца да адказу на тэму: “Ад цэнтралізаванай да рынкавай эканомікі”.

Наштобузу:

1. Ахарактарызуеш сацыялістычную эканоміку.
2. Пералічыш 3 элементы эканамічнай трансфармацыі.
3. Пералічыш 3 адрозненні паміж рынкавай эканомікай і эканомікай з цэнтралізаванам кіраваннем.

СПЕЦЫЯЛЬНЫЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Вучэбная задача: інструменты цырульніцка і іх прымяненне.

Наштобузу:

1. Растлумачыш паняцце цырульніцкі інструмент.
2. Намалюеш 6 відаў грабянёў і апішаш 3 характарыстыкі кожнага з іх.
3. Апішаш выкарыстанне 3 выбраных грабянёў (мінімум 3 сказы для аднаго інструмента)

Вучэбнае заданне: складзіце дыялог паміж прадаўцом і пакупнікам, які не вызначыўся.

Наштобузу:

1. Складзеш дыялог як мінімум з 10 рэплік пра размову прадаўца з пакупніком у краме любой галіны.
2. У дыялог уключыш выказванні, характэрныя для кліента, які не вызначыўся, і пытанні, якія ў гэтым выпадку будзе выкарыстоўваць прадавец.

Прыклады крытэрыяў для самастойных і праверачных работ

Вызначаючы наштобузу на ўроку, настаўнік павінен ведаць, што на падставе тых самых патрабаванняў ён складзе пытанні да самастойных, праверачных ці тэставых работ.

Пры вызначэнні аб'ёму матэрыялу для самастойных і праверачных работ мы павінны разам з вучнямі перагледзець наштобузу да тых урокаў, па матэрыялах якіх мы маем намер праверыць веды і ўменні вучняў. Потым трэба вызначыць, якія

крытэрыі поспеху (магчыма, і ўсе) і з якіх урокаў увойдуць у наштобузу да запланаванай самастойнай ці праверачнай работы.

Таксама можна дамовіцца з вучнямі, што, акрамя матэрыялаў пройдзеных урокаў дадзеная самастойная ці праверачная работа будзе ахопліваць праверку іншых навыкаў, важных па некаторых прычынах, напрыклад, універсальныя ўменні па мове: правільнасць запісу (арфаграфія) або гісторыі і геаграфіі: чытанне карты. Аднак заўсёды трэба абмяркоўваць гэта з вучнямі.

Важна, каб яны ўсведамлялі, што Наштобузу не толькі эфектыўна дапамагае працаваць на ўроках, але і прыносіць вялікую карысць пры пры падрыхтоўцы да любой самастойнай ці праверачнай работы.

Паколькі Наштобузу да самастойнай, праверачнай ці кантрольнай работы выводзіцца непасрэдна з крытэрыяў поспеху да асобных заняткаў, ніжэй мы прыводзім толькі адзін прыклад (польская мова, пачатковая школа, паўторная кантрольная работа ў 6 класе).

Правер, ці ўмееш	**Умею**	**Больш-менш**	**Не ўмею**
вызначыць у вершы радок і страфу			
адрозніць верш з рыфмай ад белага верша			
выпісаць рыфмы з верша			
растлумачыць і ўжыць у тэксце тэрміны: акцёрскае майстэрства, дэкарацыя, грым, касцюмы, рэквізіт, сцэна, публіка, рэпетыцыя, афіша			
растлумачыць задачы стваральнікаў тэатральнага твора: акцёр, рэжысёр, дэкаратар, візажыста			
чытаць і аналізаваць інфармацыю з плакатаў і тэатральных афіш			
распазнаваць у тэксце розныя часціны мовы: дзеяслоў, назоўнік, прыметнік, займеннік і лічэбнік			
вызначаць формы асобных часцін мовы ў тэксце (склон, спражэнне, род, лік, асоба, час), падбіраць адпаведныя граматычныя формы розных часцін			

мовы			
вызначаць дзейнік і выказнік у сказе			
вызначаць састаў дзейніка і састаў выказніка ў сказе			
вызначаць у тэксце 4 элементы прадстаўленага свету (час, месца, героі, падзеі)			
распазнаваць комікс і інтэрпрэтаваць яго змест			
прымяняць арфаграфічныя правілы замены зычных (ż-rz, ó-u)			
прымяняць арфаграфічныя нормы правапісу часціцы не з дзеясловам			
напісаць запрашэнне і аб'яву так, каб у іх былі ўсе неабходныя элементы			

Модуль 4.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Цяпер мы разгледзім зваротную сувязь, якая з'яўляецца сутнасцю актыўнай ацэнкі. Зваротная сувязь (ЗС) – гэта дыялог настаўніка і вучня; дыялог, які дапамагае вучню вучыцца.

Часцей за ўсё яна мае форму пісьмовага або вуснага каментарыя вучнёўскай работы.

Класічная зваротная сувязь змяшчае чатыры элементы:

- вызначэнне і ацэнка добрых элементаў работы вучня [++];
- вызначэнне таго, што патрабуе выпраўлення або дадатковай работы з боку вучня [-];
- парады – як вучню трэба палепшыць работу [Δ];
- парады – у якім напрамку вучань павінен працягваць працу [].

Педагогі ў залежнасці ад віду работы, спецыфікі прадмета і этапа навучання выкарыстоўваюць па-рознаму чатыры элементы ЗС у сваіх каментарах. Ніжэй прыводзім выказванні настаўнікаў пачатковай школы і геаграфіі – удзельнікаў курса:

“Каб ЗС была празрыстай для вучняў, яны папярэдне атрымалі інструкцыі, якія ўклейвалі ў сшыткі. Там мы ўводзілі сімвалы асобных элементаў ЗС: добрыя элементы – два плюсы (++), тое, што патрабуе паляпшэння – адзін мінус (-), парады для паляпшэння работы – знак дэльта (Δ), парады для далейшага развіцця – стрэлка ўверх (↑).

На ўзроўні пачатковай школы мы дадаткова ўвялі колеры сімвалаў і, што самае галоўнае, цалкам адмовілася ад наклеек-смайлікаў у сшытку. Засталіся толькі абавязковыя ў I-III класах пункты. Але ж іх колькасць таксама зменшылася на карысць ЗС”, – Аліцыя Нерынг, Торунь.

“Стараюся паказаць вучню больш пераваг, чым недахопаў. Часам мае "+" і "–" адносяцца да ўсёй работы, часам да пэўных яе элементаў – гэта залежыць ад яе характару. Я выкарыстоўваю знакі +, + -, -, Δ, ↑.

У цытаваным каментары парады пра тое, як вучань павінен палепшыць сваю работу (Δ), я прывяла да кожнага задання. Для вучня так будзе лепш і больш зразумела пры вялікай колькасці заданняў у рабоце.

Калі ж нейкі фрагмент работы асабліва ўдалы – напрыклад, вучань знайшоў новае рашэнне, прывёў незвычайны прыклад, зрабіў нестандартны вывад ці заўважыў нейкі малавядомы факт, складаную залежнасць або паслядоўнасць, – стаўлю смайлік з усмешкай. Я таксама спрабую пераканаць сваіх вучняў паразважаць над сваёй работай, напрыклад: “Чаму вы навучыліся пры напісанні работы?”, “У чым вы бачыце практычнае прымяненне вывучанага?”, “Якая частка заданняў была для вас лёгкай, як булка з маслам, а якая – цвёрдым арэшкам?” – Беата Пуш, геаграфія, Чанстахова.

Варта памятаць, што зваротная сувязь – гэта не ацэнка навучэнца, а толькі ацэнка вынікаў яго працы. Калі вучнёўская работа адпавядае ўсім крытэрыям паспяховасці, зваротная сувязь змяшчае два элементы –падзяка [+ +] і парады па развіцці [□] – нам не трэба шукаць памылкі і недахопы проста для таго, каб прадставіць усе чатыры элементы ЗС.

Мы таксама павінны верыць, што кожны з нашых вучняў здольны ўдасканальвацца і дасягаць вельмі добрых вынікаў. Наша вера ў вучня можа матываваць яго, таму ў яго працы мы заўсёды павінны шукаць станоўчыя бакі. У ідэале станоўчых каментарыяў павінна быць больш, чым тых, якія акрэсліваюць памылкі і недахопы. Калі выпраўленая настаўнікам работа змяшчае толькі крытычны каментар і з'яўляецца чырвонай ад выпраўленых памылак, то вучань, як правіла, не можа скарыстацца заўвагамі настаўніка.

Часта такую работу вучань адразу выкідвае ў сметніцу. Безумоўна, такі каментар не паляпшае вучнёўскую работу. Такім чынам, зваротная сувязь да вучнёўскай работы, якая ўключае толькі некаторыя элементы, павінна ўключаць пахвалу, вызначэнне недахопаў і парады па паляпшэнні работы (3 элементы). У гэтым выпадку мы адмаўляемся ад чацвёртага элемента класічнай ЗС. Для вучня, работа якога мае шмат недахопаў, ужо яе выпраўленне і ёсць шляхам развіцця.

Неабходнай умовай прыняцця вучнем зваротнай інфармацыі пра памылкі з'яўляецца яго ўнутраная свядомасць і ўпэўненасць у тым, што настаўнік падтрымлівае яго, верыць у вучня і хоча з ім супрацоўнічаць. Вучань перастане баяцца

паказваць свае слабыя месцы, калі заўважыць, што **гэта яму дапамагае, што гэта канструктыўна.** Таму заўвагі настаўніка павінны быць выразнымі і канкрэтнымі.

Памятайце, што зваротная сувязь павінна быць цесна звязана з наштобузу. У нашым каментары да вучнёўскай работы мы аналізуем толькі тое, што папярэдне ўключылі ў крытэрыі ацэнкі. Таму працу з актыўнай ацэнкай мы пачынамем яшчэ да праверкі вучнёўскіх работ. Мы фактычна пачынаем яе пры планаванні ўрока, гэта значыць пры пастаноўцы мэты і вызначэнні крытэрыяў паспяховасці выканання заданняў.

Часта настаўнікі блытаюць зваротную сувязь з апісальнай ацэнкай. Апошняе ў асноўным з'яўляецца падагульняючай ацэнкай, таму што даецца як меркаванне аб уменнях і ведах вучня пасля засваення пэўнай часткі матэрыялу, раздзела або ў канцы чвэрці ці навучальнага года.

Калі ж зваротная сувязь падаецца як заключэнне ці рэзюмэ, то яна не можа таксама ўтрымліваць падказкі: нельга палепшыць тое, што мы ўжо скончылі вывучаць. Часам мы, канечне, можам разлічваць на тое, што вучань задумаецца над нашай апісальнай ацэнкай і рэкамендацыямі настаўнікаў, прытрымліваючыся іх у наступным раздзеле або ў наступнай чвэрці. Аднак разлічваць на гэта нельга. **Давайце паспрабуем суправаджаць вучня ЗС менавіта ў працэсе навучання.**

Зваротная сувязь, як правіла, не аднаразовая, а мае працяг. Вучань атрымлівае ад нас каментарый, які ўключае чатыры вышэйзгаданыя элементы, і паляпшае сваю працу ў адпаведнасці з ім.

Вы таксама павінны прыняць да ўвагі такое паляпшэнне, якое не адпавядае нашым інструкцыям, але складаецца па індывідуальнай задуме навучэнца. Пасля выпраўлення вучань аддае нам сваю работу на праверку. Настаўнік правярае работу яшчэ раз (часам толькі выпраўленыя фрагменты) і другі раз дае вунчю ЗС. Такі дыялог адносна работы аднаго вучня можа адбывацца некалькі разоў ла таго часу, калі настаўнік і вучань будуць задаволены вынікам сумеснай працы. Добра, калі нашыя вучні прызвычаяцца да дыялогу з намі адносна іх работ і падобны “абмен лістамі” стане нормай.

Актыўная ацэнка (зваротная сувязь) павінна быць цалкам аддзеленая ад падсумоўваючай ацэнкі (бал). Спалучэнне абедзвюх прыводзіць да таго, што зваротная сувязь губляе сваю

“сілу”/вартасць. Вучань засяроджваецца ў асноўным на атрыманым бале.

КАРЫСНАЯ ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ ДЛЯ НАВУЧЭНЦА

Гледзячы на ЗС, якую настаўнікі даюць сваім вучням, я бачу яе пастаяннае паляпшэнне і намаганні настаўнікаў для павышэння якасці ЗС.

Будзем глядзець на справу гістарычна. У “мой час” ніякай зваротнай сувязі для вучня наогул не існавала. Вучнёўская работа ацэньвалася балам і на гэтым кропка. Мая дачка пачынала часам атрымліваць каментары да сваіх работ, але гэта былі каментары кшталту: “Стыль, дапрацуй работу”, або “Шмат арфаграфічных памылак – папрацуй са слоўнікам”, або абстрактнае пажаданне “Больш старайся”. Гэтая інфармацыя не была карыснай для яе. З успамінаў настаўнікаў ведаю, што некаторыя педагогі давалі карысныя каментары да вучнёўскіх работ, але такіх настаўнікаў былоо вельмі мала.

Дзве неабходныя ўмовы для зваротнай сувязі:

Для таго, каб зваротная сувязь выкарыстоўвалася навучэнцам на карысць яго навучання, яна павінна быць звязана з:

I. раней вызначанымі і вядомымі вучням крытэрыямі пасяховасці,

II. работай вучня, а не яго асобай.

Поўная зваротная сувязь

Калі я пазнаёмілася з АА і пачала разам з іншымі настаўнікамі цікавіцца ЗС, то мы даведаліся, што яна павінна складацца з чатырох частак:

1. Што вучань зрабіў добра?
2. Што вучань павінен палепшыць?
3. Як павінен палепшыць?
4. Як павінен развівацца далей?

Як змянялася зваротная сувязь і як яе сфармуляваць, каб дапамагчы вучню вучыцца?

Заўвага 1. Указанне добрых бакоў. Мы заўважылі, што спачатку настаўнікі адзначылі неабходнасць абазначэння добрых

бакоў работы вучня. Магу сказаць, што настаўнікі, якія працуюць са зваротнай сувяззю, выкарыстоўваюць гэты элемент (вызначэнне станоўчых бакоў работы) як пастаянны элемент ЗС.

На жаль, на гэтым часта спыняюцца і пад вучнёўскай работай пішуць: “Брава, выдатна”, “Так і трымаць!”, “Малайчына!” і г. д. У такіх каментарах ёсць два недахопы. Па-першае, невядома, што іменна вучань зрабіў добра і за што ацанілі яго работу. Таксама такі каментар не паказвае вучню шлях наперад і можа, насуперак намерам настаўніка, аказаць на вучня дэматывацыйны эфект.

Пры фармулёўцы першай часткі ЗС прапаноўваю выкарыстоўваць такі выраз: “*Я цаню тваю работу працу за ...”.*

Заўвага 2. Указанне на памылкі ў рабоце. Гэтая частка адпавядае значэнню слова “ацэньванне” – г. зн. у агульным разуменні ўказанне месцаў, якія патрабуюць выпраўлення і паляпшэння. Можна сказаць, што другая частка ЗС ужо з'явілася натуральным чынам раней, калі настаўнік чырвоным колерам падкрэсліваў дрэнна зробленыя часткі работы, выпраўляў памылкі. У гэтым раздзеле варта звярнуць увагу на тое, што важна дакладна ўказаць вучню, дзе ёсць памылка, а не разлічваць на тое, што ён здагадаецца сам. Часам здараецца, што вучань не прызнае сваю памылку: магчыма, ён не разумее крытэраў поспеху, а можа, ён лічыць, што яго спосаб мыслення лепшы, чым настаўніцкі. Таму варта афарміць гэтую частку зваротнай сувязі ў выглядзе прапановы для вучня, а не загаду.

Заўвага 3. Указанне вучню, як палепшыць работу. Трэці пункт у ЗС прадстаўлены даволі рэдка, таму што часта настаўнікі лічаць, што дастаткова проста ўказаць на памылку. Гэта часта бывае, напрыклад, калі гаворка ідзе пра напісанне слова на лінейцы і крытэрыем паспяховасці з'яўляецца прытрымліванне лініі – вучань можа сам убачыць, дзе ён выйшаў за рысу і як гэта палепшыць. Але нават з простым заданнем, напрыклад, дыктантам, падкрэсліванне няправільна напісанага слова, напрыклад, “дзявяцера”, не дае інфармацыі, дзе памылка, таму што яна можа быць у розных частках слова. Можна, напрыклад, няправільна напсіаць “дзевяцера” ці “дзевяцёра”.

А з любым больш складаным заданнем вучань можа не ведаць, як павінна выглядаць добра выкананая праца. Напэўна, калі б ведаў, то не памыліўся б. Таму такім важным з’яўляецца трэці пункт – дэманстрацыя вучню правільнага адказу.

У гэтых пунктах (2 і 3) я б прапанавала пачаць фармуляванне зваротнай сувязі са слоў:

Гэта… вы маглі б выправіць такім чынам…

Заўвага 4. Парады па развіцці. Самая вялікая праблема часта звязана менавіта з гэтым пунктам. Гэта асабліва цяжка, калі трэба сфармуляваць рэкамендацыі для вучня, які дрэнна справіўся з работай і павінен шмат чаго зрабіць для яе выпраўлення і паляпшэння.

Я вельмі рэдка бачу разгорнутую зваротную сувязь, якая б уключала гэтую частку. І нават калі яна прысутнічае, то гэта, часцей за ўсё, дадатковае заданне для вучня. Настаўнік лічыць, што калі вучань добра выканаў заданне, то можа выконваць наступнае. Аказваецца, такая цяжкасць ёсць у настаўнікаў самых розных краін свету. Дылан Уільям, пішучы пра зваротную сувязь у Educational Leadership. Прыводзіць прыклад задання з хуткім наборам тэксту на кампутары. Настаўнік пад работай вучня дае такі каментар-параду: “Магчыма, ты паспрабуеш зрабіць гэта толькі вялікім пальцам?”. Гэта канкрэтная парада для развіцця.

Яшчэ адзін прыклад, які я выкарыстоўваю ў навучанні. Заданнем было напісаць запрашэнне на фільм. Вучань напісаў вельмі добрае запрашэнне, у якім было ўсё, што было пазначана ў крытэрах поспеху.

Паколькі вучань напісаў запрашэнне, адрасаванае равеснікам, настаўнік прапанаваў яму напісаць запрашэнне на той жа фільм, але ўжо для дарослых.

Я прызнаю, што гэтая частка вельмі складаная, але яна можа ўтрымліваць падказкі, якія дапамогуць вучню. Я прапаную пачаць гэтую частку з такіх слоў: *“А можа, у наступны раз...”.*

Данута Стэрна, чэрвень 2016 г.

Выкарыстанне навучэнцам зваротнай сувязі

Калі мы гаворым пра зваротную сувязь, якая прыносіць карысць вучням, мы таксама маем на ўвазе тое, што вучні будуць рабіць са зваротнай сувяззю. Гэта ключавое пытанне, таму што прагрэс вучняў залежыць не ад прадастаўлення ЗС, а найперш ад таго, што сам вучань зробіць з атрыманай зваротнай сувяззю. Пра гэта якраз пішуць К. М. Мос і С. М. Брукхарт у кнізе: “Мэты навучання, як дапамагчы вучням зразумець кожны ўрок”.

“Цыкл актыўнага навучання складаецца з 5 этапаў:

1. Прадстаўленне і тлумачэнне;

2. Павышэнне ступені цяжкасці, пастаноўка мэт і самаацэнка падчас выканання практыкаванняў;

3. Далучэнне вучняў да абагульнення вывучанага матэрыялу;

4. Прадастаўленне актыўнай зваротнай сувязі;

5. Стварэнне магчымасці выкарыстання зваротнай сувязі для паляпшэння ўласных вынікаў".

Важнае для нас на дадзены момант пытанне – выкарыстанне зваротнай сувязі вучнямі – апісваецца на пятым этапе:

"Этап пяты: Стварэнне магчымасці выкарыстання зваротнай сувязі для паляпшэння ўласных вынікаў

Ваша місія: павялічыць эфект зваротнай сувязі і вымераць яе ўплыў на навучэнцаў. Даваць вучням "залаты другі шанец" – магчымасць праверыць свае навыкі ў падвядзенні вынікаў зноў, на гэты раз узброіўшыся зваротнай сувяззю ад настаўніка. Такі другі шанец мае пазітыўны ўплыў на настаўніка і вучняў: вы зможаце вызначыць ступень уплыву вашай зваротнай сувязі, а вучні будуць мець магчымасць палепшыць свае вынікі. Памятайце, зваротная сувязь не будзе эфектыўнай, пакуль вучні не палічаць яе такой і не пачнуць выкарыстоўваюць для паляпшэння вынікаў" (S. M. Brookhart, 2008; C. M. Moss, S. M. Brookhart, 2009).

Каб зрабіць місію паспяховай:

- Падумайце, што вучні зрабілі добра і якія прапановы ім вы зрабілі.
- *Як я магу даць сваім вучням шанец сутыкнуцца з крыху большай праблемай, каб яны змаглі рашыць яе і такім чынам развівацца далей?*
- Дайце вучням спецыяльна распрацаванае заданне, якое патрабуе ад іх паўторнага выканання з выкарыстаннем зваротнай сувязі для паляпшэння вынікаў. *Што вучні павінны рабіць па-іншаму, каб авалодаць важнымі навыкамі і паняццямі, якія ўключаны у сённяшнія мэты навучання?*
- Будзьце "праваднікамі ў развіцці" навучэнцаў, выкарыстоўваючы накіраваную на развіццё зваротную сувязь, каб заахвочваць іх да самакантролю, самаацэнкі і вызначэння мэтаў падчас выканання заданняў. *Як я магу*

дапамагчы вучням палепшыць свае ўменні і навыкі, выкарыстоўваючы крытэрыі поспеху?

- Збірайце доказы, якія дапамогуць вучням працаваць над дасягненнем іх мэты на наступным уроку. *Як запланаванае заданне дапаможа сабраць дадатковую інфармацыю аб ведах вучнямі матэрыялаў пэўнай тэмы, каб правільна вызначыць узровень складанасці наступнага ўрока?*

Прыклад: настаўнік слухае, як вучні апісваюць пэўныя характарыстыкі, якія яны вызначылі шляхам параўнання лімона і лайма падчас вывучэння матэрыялу. Затым робіць заўвагу для працы ў групах: “Хоць лімоны і лаймы вельмі падобныя, у іх ёсць і шмат адрозненняў. Напрыклад, асаблівасцю абодвух пладоў з'яўляецца гладкасць скуркі. Калі вы выбіраеце параўнанне гладкасці скуркі лімона і лайма, у вашым распараджэнні ёсць асаблівасць, якая дазваляе апісаць падабенства і адрозненне паміж імі”.

Затым настаўнік просіць вучняў заплюшчыць вочы і пагладзіць скурку абодвух пладоў. Расплюшчыўшы вочы, вучні чуюць ад настаўніка пытанне: “Паглядзіце на іх скурку. Якая з іх больш блішчыць? Гэта яшчэ адна дэталь, якая адрознівае плады, акрамя той, якую вы крыху раней вызначылі, пагладзіўшы іх скурку. Цяпер, калі мы зрабілі гэтае заданне і выпрацавалі навык адрозніваць падобныя прадметы, давайце зробім яшчэ адно практыкаванне. У вашых групах папрацуйце над высвятленнем трох рыс, якімі будуць адрозніваць ружу і рамонак”.

Такім чынам, навучанне – гэта поўны цыкл: заданне, выкананае навучэнцам → зваротная сувязь настаўніка да работы вучня → паўторнае выкананне задання вучнем з улікам парадаў ЗС → паўторная ЗС → паўторнае выкананне задання вучнем…

Усё гэта павінна прывесці да мэты – беспамылковага выканання вучнем задання. Затым настаўнік можа выставіць добрую выніковую адзнаку (незалежна ад колькасці спробаў выканання вучнем задання).

Разнастайныя формы зваротнай сувязі

Настаўнікі, якія жадаюць выкарыстоўваць актыўную ацэнку, павінны знайсці свой уласны шлях развіцця зваротнай сувязі і

прадастаўлення яе вучням. Паспрабуем знайсці такое рашэнне, якое аб'яднае намаганні настаўніка з карысцю ЗС для вучня.

Памятайце, што зваротную сувязь трэба даваць рэгулярна, паколькі яна суправаджае працэс навучання. ЗС трэба даваць вучню адносна хутка пасля выканання задання, каб ён мог эфектыўна выкарыстоўваць наш каментар. Зваротная сувязь таксама павінна быць празрыстай і зразумелай для навучэнца і матываваць яго да працы.

Не існуе адной формы зваротнай сувязі. Мы выбіраем яе ў залежнасці ад моманту, у якім знаходзіцца вучань у працэсе навучання, зыходзячы з узросту, спецыфікі прадмета, віду работы.

Вось некалькі спосабаў перадаць ЗС вучням:

1. **Ліст вучню.**

Гэта класічны спосаб перадачы ЗС. Настаўнік, абапіраючыся на вызначаныя раней крытэрыі поспеху, піша ліст канкрэтнаму вучню, куды ўключае чатыры элементы ЗС. У выпадку беспамылковай працы не выкарыстоўваем другі і трэці элементы ЗС: праца не ўтрымлівае памылак, таму яны не могуць быць пазначаны і названы спосаб выправіць іх. У сітуацыі, калі работа ўтрымлівае шмат памылак, даволі цяжка выправіць іх усе, таму тады можна адмовіцца ад чацвёртага элемента ЗС.

Ліст можна ўключыць у сшытак ці дзённік вучня або пераслаць у месэнджарыю Некаторыя настаўнікі настаўнікі выкарыстоўваюць розныя колеры ручак для кожнага элемента ЗС, такім чынам пазбягаючы паўтарэння інструкцый, якія ўтрымліваюць асобныя часткі каментара. Іншыя педагогі дамаўляюцца з вучнямі, каб тыя пакідалі пэўнае месца ў выкананай рабоце для каментара настаўніка. Эва Боргаш (практык у выкарыстанні АА, настаўнік нямецкай мовы ў пачатковай школе ў Варшаве) прапанавала сваім вучням запаўняець толькі правы бок сшытка, левы ж застаецца вольным для каментароў настаўніка ці для ўзаемаацэнкі.

2. **Табліца**

Настаўнік запісвае крытэрыі паспяховасці ў табліцу і адзначае насупраць іх моцныя і слабыя бакі працы. У такім выпадку варта дадаць пад табліцай метад выпраўлення памылак і парады для далейшага развіцця.

3. Рэцэнзія/каментар

Калі навучэнцы выкоўваюць работу ў электронным выглядзе, мы можам даць ім зваротную сувязь у выглядзе каментара. Некаторыя настаўнікі таксама робяць гэта на паперы: яны просяць вучняў пакідаць шырокія палі і запісваюць на іх свае каментары да собных частак работы.

4. Піктаграмы – графічная інфармацыя

Піктаграмы выкарыстоўваюцца ў першую чаргу ў малодшых класах. Настаўнік дамаўляецца з вучнямі аб выкарыстанні сімвалаў у зваротнай сувязі і наштобузу.

Педагог гаворыць дзецям, што азначаюць гэтыя сімвалы, і рэгулярна іх выкарыстоўвае. Праблемай тут можа быць захаванне паслядоўнасці ў настаўніцкай ЗС да пэўнай работы вучня: апошні можа згубіць работу з каментаром настаўніка, а той можа не памятаць, якія інструкцыі даваў раней вучню. Такія “тэхнічныя” праблемы таксама даводзіцца вырашаць індывідуальна, калі мы выбіраем выкарыстанне актыўнай ацэнкі.

Таксама не забываем пра выкарыстанне вуснай ЗС. Яна павінна прысутнічаць на кожным уроку. Мы павінны ўлічваць:

- У якіх сітуацыях вусная зваротная сувязь больш карысная, а якіх – пісьмовая?
- Якія ўмовы трэба ўлічваць пры вуснай зваротнай сувязі?
- Ці варта даваць яе вучню перад усім класам, ці трэба дамовіцца з ім пра асабістую сустрэчу і калі для гэтага знайсці час у школе?

Вусныя формы ЗС:

1. Станоўчае ацэньванне рабты вучня (падтрымка)

Кожны навучэнец патрабуе падтрымкі. Без гэтага цяжка вучыцца. Аднак вы павінны адрозніваць пахвалу ад падтрымкі. Пахвала звычайна расплывістая і тычыцца чалавека, а не вучнёўскай работы. Мы цэнім ацэньваем канкрэтную работу вучня.

У ідэале настаўнік ацэньвае працу вучня, выкарыстоўваючы займеннік *“Я”*, напрыклад: *“Мне вельмі падабаецца, як ты*

сфармуляваў свой адказ, Міхась”. Вучні павінны адчуваць сапраўднасць нашай удзячнасці. Можна выкарыстоўваць наступныя фразы: *“Дзякуй... Я цаню... Мне падабаецца...”.*

Не трэба забываць ацэньваць працу ўсіх вучняў як групы: *“У вас вялікі прагрэс. З вамі прыемна працаваць. Нягледзячы на цяжкі матэрыял, вы даяце сабе рады і можаце з гэтым справіцца. Я захапляюся вашай настойлівасцю”.*

Пахвала і станоўчае ацэньванне працы групы, якая іх сумленна заслужыла, не выклікаюць рэўнасці. Ніхто не адчувае сябе пакінутым, наадварот – умацоўваецца сувязь паміж вучнямі.

2. Дзве зоркі і адно жаданне.

Гэта метад выкарыстоўваецца пры ўзаемнай ацэнцы, але ён таксама добра працуе як настаўніцкі. Гэта хуткая зваротная сувязь падчас работы вучняў на ўроку. Настаўнік называе дзве зоркі (два добрыя бакі працы) і адно жаданне (нешта, што трэба выправіць, зрабіць лепш ці інакш).

Зваротная сувязь, напэўна, новы спосаб ацэнкі для вучняў. Яна вартая таго, каб падрыхтаваць вучняў да гэтага. Для паспяховай працы са зваротнай сувяззю трэба:

- размова з вучнямі, у якой мы раскажам ім пра мэты зменаў (чаму мы гэта робім і што з гэтага ў іх атрымаецца).
- дазвол вучням рабіць памылкі і выкарыстоўваць іх для навучання і развіцця.
- паслядоўнасць і сістэматычнасць зваротнай сувязі для вучняў.
- усведамленне таго, што гэта працэс, які расцягваецца ў часе, і таму нельга чакаць хуткага эфекту.

Вельмі важна разуменне ролі актыўнай ацэнкі ў навучальным працэсе настаўнікамі, вучнямі і бацькамі. Без гэтага разумення мы не дасягнем поспеху.

Ніжэй прыведзены некаторыя водгукі ад спецыялістаў-практыкаў АА па выкарыстанні ЗС:

“Бацькі задаволены, што праца вучняў ацэньваецца праз зваротную сувязь. Бацькі ведаюць, што іх дзіця ўжо ўмее і ведае, а што яму яшчэ трэба вывучыць:

- *маё дзіця чытае інфармацыю і выпраўляе тое, што вы напісалі;*
- *як бацька я ахвотна чытаю каментар настаўніка і спрабую разам з дачкой выправіць тое, што вы параілі;*
- *гэта як лекар – калі нешта прапіша, то я павінен гэта зрабіць;*
- *я магу дапамагчы дзіцяці вучыцца, быць у курсе таго, што дзіця ведае, а чаму яшчэ павінна навучыцца.*

Бацькі прывыклі да зваротнай сувязі”, ***– Галіна Карвік, пачатковая школа, г. Кратошын.***

“Думаю, з вучнямі мы лепш разумеем адно аднаго. Кожны з каментароў адрасаваны канкрэтнаму дзіцяці – гэта індывідуальна. Гэта таксама дазваляе мне больш поўна дыягнаставаць пэўныя навыкі вучняў. Разам з тым фактам з’яўляецца і тое, мне даводзіцца выдаткоўваць значна больш часу на дапасаванне ўсіх элементаў – мэтаў, наштобузу, ЗС, – але дзякуючы гэтаму мае вучні больш ахвотна працуюць падчас урокаў: не баяцца прымаць выклікі і дасягаюць вынікаў у меру сваіх магчымасцяў. Калі мая праца прыносіць відавочны вынік – мой час не змарнаваны”, ***– Аліцыя Куземска-Махоўская, замежная мова, пачатковая школа, г. Грудзёндз.***

“ЗС – гэта не толькі каментар пад пісьмовай работай вучня. Гэта яшчэ і размова настаўніка з вучнем падчас перапынкаў у класе, на факультатывах і пасля ўрокаў. Пры гэтым пра гэтую гутарку дамаўляюся з вучнем індывідуальна”, ***– Марыёла Шчэпаноўска, біялогія, ліцэй, Зэмбіцэ.***

“Я папрасіла вучняў па магчымасці дасылаць мне свае работы ў электронным выглядзе. Мы дамовіліся, што яны дасылаюць мне свае выпраўленыя работы на працягу двух дзён пасля атрымання праверанай работы з маім каментаром. Таксама яны могуць дасылаць мне свае пытанні ці каментары, каб пабудаваць дыялог. Здаецца, такая форма аказалася для вучняў прывабнай, таму што я атрымала зваротную сувязь амаль ад усіх, на што таксама змагла хутка адказаць, каб паміж намі распачаўся дыялог. Электронная форма робіць гэта прасцейшым, таму што мы можам пісаць і адказваць у зручны для нас час. Акрамя таго, падрыхтаваўшы табліцу з наштобузу, я ўстаўляю

яе ў кожны каментар, дадаючы толькі толькі плюсы ці мінусы да адпаведных пунктаў.

А яшчэ мне не трэба марнаваць час на друк або выразанне картак, я эканомлю чарніла і паперу – пры неабходнасці я даручу вучням надрукаваць свае работы разам з нашымі дыялогамі, каментарамі і ўклеіць гэта ў сшыткі. Таксама хутка ствараецца база частых фраз, якія паўтараюцца і якія можна ўставіць у выказванні з буфера абмену (напрыклад, "паглядзіце ў слоўніку, у якім значэнні ўжываецца…") – гэта значна паскарае напісанне ЗС", ***– Агнешка Жыхска, замежная мова, гімназія, Свінауйсце.***

Прыклады зваротнай сувязі

Прыводзім прыклады розных форм зваротнай сувязі. Яны не ўзор, а матэрыял, які трэба мадыфікаваць і ўдасканальваць, каб вызначыць максімальна эфектыўную форму дыялогу з вучнямі, каб найлепшым чынам падтрымаць іх у навучанні і развіцці.

Зваротная сувязь у выглядзе ліста

Хімія

Наштобузу:

- вы дапоўніце слоўны запіс ураўнення рэакцыі;
- абазначыце ва ўраўненні рэакцыі рэагенты і прадукты;
- вызначыце тып рэакцыі па дадзеным ураўненні;
- зможаце растлумачыць паняцці: субстраты, прадукты, рэагенты, рэакцыя сінтэзу (далучэння), рэакцыя аналізу (раскладання), рэакцыя абмену.

Васіль, ты вельмі добра вызначыў тыпы асобных рэакцый. Ты ведаеш азначэнне такіх паняццяў, як сінтэз, аналіз, рэакцыя абмену. Ты выдатна ўмееш запаўняць ураўненні рэакцыі, куды трэба ўпісаць адзін рэактыў, крыху горш атрымліваецца з двума рэактывамі. Варта патрэніравацца ў слоўным запісе ўраўненняў рэакцый абмену, куды трэба ўвесці два адсутныя рэагенты. Яшчэ раз праглядзі і прааналізуй практыкаванні 60 і 61 на с. 33 рабочага сшытка. Папрацуй над засваеннем наступных паняццяў: субстраты, рэагенты, прадукты – і тады бездакорна зможаш вызначыць іх ва ўраўненнях рэакцыі.

Пачатковая школа

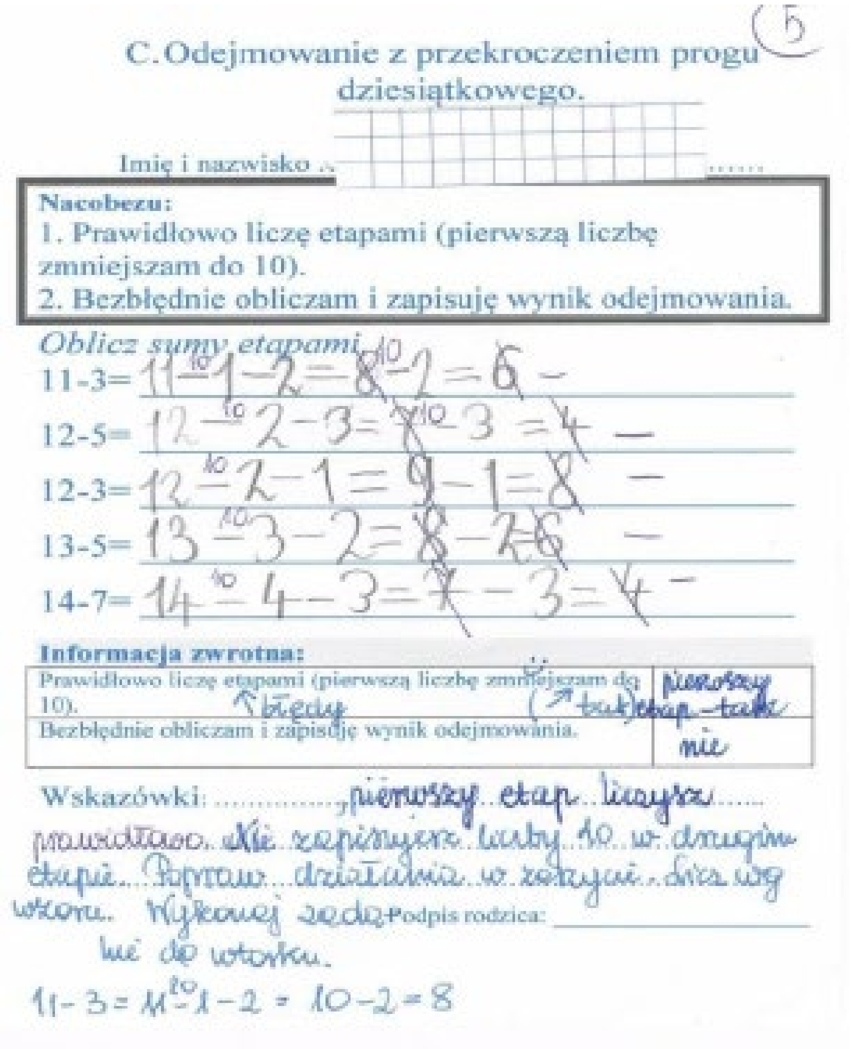
C. Odejmowanie z przekroczeniem progu dziesiątkowego.

Imię i nazwisko ......

Nacobezu:
1. Prawidłowo liczę etapami (pierwszą liczbę zmniejszam do 10).
2. Bezbłędnie obliczam i zapisuję wynik odejmowania.

Oblicz sumy etapami

11-3= 11-1-2=8-2=6

12-5= 12-2-3=7-3=4

12-3= 12-2-1=9-1=8

13-5= 13-3-2=8-2=6

14-7= 14-4-3=7-3=4

Informacja zwrotna:

Prawidłowo liczę etapami (pierwszą liczbę zmniejszam do 10).	pierwszy etap – tak
Bezbłędnie obliczam i zapisuję wynik odejmowania.	nie

Wskazówki: pierwszy etap liczysz prawidłowo. Nie zapisujesz liczby 10 w drugim etapie. Popraw działania w zeszycie wg wzoru. Wykonaj zadanie do wtorku.

Podpis rodzica: ....

11-3= 11-1-2 = 10-2=8

Пачатковая школа

Дзяніс, ты добра апісаў ілюстрацыю ў адпаведнасці з элементамі апісання, выдзеліўшы яго часткі. У тваім тэксце ёсць сапраўды добрае апісанне карціны з адказам на пастаўленыя пытанні.

У заключэнні ты выказаў сваё меркаванне наконт прадстаўленага на выяве. Разам з тым у апісанні ілюстрацыі ты няправільна адказаў на пытанне, чым адрозніваюцца сучасныя канькабежцы ад ранейшых, сцвярджаючы, што яны адрозніваюцца талентам. Гэта немагчыма вызначыць па малюнку.

Перапішы тэкст апісання ў сшытак, выправіўшы гэты сказ. Там ты можаш напісаць, што сучасныя канькабежцы катаюцца на каньках на катку, а фігурысты з рэпрадукцыі катаюцца на самаробных каньках па рацэ. Выправіць сваю работу табе трэба да 1 сакавіка.

Практыкуйся ў правапісе дома, таму што часам робіш арфаграфічныя памылкі. Запамінай і пішыце кожны раз правільна слова “канькабежцы” праз Ж, а не Ш, таму што аглушэнне зычных не перадаецца на пісьме: канькабежац – канькабежцы, як сцяжынка – на сцежцы.

Англійская мова

Наштобузу:
1. напішаш свой штотыднёвы план урокаў на англійскай мове.
2. правільна напішаш назвы дзён тыдня.
3. правільна напішаш назвы прадметаў.

Міхасю, ты правільна напісаў ўсе назвы прадметаў па-англійску. Пры гэтым ты пісаў вельмі старанна і разборліва, што палегчыла мне праверку. Звярні ўвагу на правапіс дзён тыдня, памятаючы, што ў англійскай мове мы заўсёды пішам іх з вялікай літары. Я прапаную табе зрабіць для сябе каляровыя карткі са словамі (паказвала іх на ўроку) з назвамі дзён. Я прашу цябе падрыхтаваць свой спіс любімых урокаў на кожны дзень тыдня да наступнага ўрока.

Польская мова

Наштобузу:

Да кожнага з прыведзеных апорных слоў дапішыце вытворнае слова, абазначце ў ім аснову і словаўтваральны сродак. Назавіце словаўтваральную марфему.

Роберт!

Усе вытворныя словы ты напісаў правільна! Ты ўмееш вызначаць і называць словаўтваральныя сродкі. Ты зрабіў адну памылку, выдзеліўшы ў слове **чытанне** суфікс **-анн-.** Перачытай у дапаможніку параграф аб ўтварэнні аддзеяслоўных назоўнікаў і потым абазнач словаўтваральныя суфіксы ў словах: **блуканне, пісанне, навучанне**. Заўтра праверу.

Матэматыка

Наштобузу:

(самастойная работа – складанне і адыманне дробаў з рознымі назоўнікамі)

- прывяду дробы да агульнага назоўніка.
- лічнікі дадам або адыму, назоўнік перапішу як ёсць.
- калі магчыма, вылучу цэлую частку з дробу.
- запішу звычайны дроб без скарачэння.

Рыгор! Віншую!

1. Правільна:
   - прывёў дробы да агульнага назоўніка
   - лічнікі складваў і адымаў, назоўнікі перапісваў без зменаў
   - вылучыў цэлую частку з дробу;
   - запісаў адказ без акруглення.
2. Ты, на жаль, зрабіў адзіную памылку ў апошнім прыкладзе. Ты памылкова ператварыў змешаны лік у няправільны дроб, што прывяло да няправільнага адказу.
3. Табе трэба спакойна рашыць гэты прыклад яшчэ раз. Памятайце, што цэлае – гэта, напрыклад, 4/4, 3/3 і г.д.
4. Прапаную паспрабаваць выканаць аналагічныя заданні, напрыклад, у падручніку практыкаванні 3-7 на старонцы 77.

Прыродазнаўства

Праверана 12 красавіка

Сільвія, дзякуй за своечасовае выкананне працы.

Яе правільнасць, згодна са схемай ацэньвання, такая:

1. (++) Вы выкарыстоўвалі дзве рознабаковыя крыніцы ведаў і згадвалі іх у сваёй працы.
2. (++) Вы прывялі тры прыклады змяненняў ландшафту, выкліканых дзейнасцю чалавека і сіламі прыроды.
3. (++) Прыведзеныя прыклады паказальныя.
4. (++) Прыведзеныя прыклады пададзены ў выглядзе схемы. Спосаб іх падачы даволі разборлівы і празрысты.
5. (++) Для кожнага з выбраных прыкладаў падабраныя назвы і ілюстрацыі зменаў.
6. (++) Вы выбралі правільныя малюнкі для сваіх прыкладаў.

7. (+/-) Вы запісалі канчатковы тэзіс. Вы ўлічылі наступствы апісаных змен, але я не знайшла інфармацыі пра вобласць іх пашырэння.

8. (+/-) Сфармуляваны тэзіс у цэлым правільны, але яшчэ не вычарпальны.

9. (++) Работа аформлена даволі эстэтычна. Праўда, вока чапляецца за сляды выкарыстання карэктара.

∆ Перапішы тэзіс са свайго сшытка, дадаўшы да яго інфармацыю пра вобласць зменаў ці найбольш частыя месцы іх праяўлення (г.зн. дапоўніць тэзіс інфармацыяй аб маштабах названых у працы змяненняў). Потым трэба раздрукаваць тэкст і наклеіць у сшытак на месца старога.

↑ Віншую з правільна выкананай работай, але ў далейшым звяртайце ўвагу на апошні “штрых” – спачатку ўсё абдумайце і праверце, а потым перапісвайце ў чыставік – так вы пазбегнеце памылак і выпраўленняў. Калі ж Вы вырашыце пісаць у электронным выглядзе – гэта таксама выдатна! Часам гэта займае крыху больш часу, але ж выглядае вельмі прыгожа!

Чакаю выпраўленую работу да 20 снежня. Зычу поспеху!

Зваротная сувязь у выглядзе табліцы

Пачатковая школа

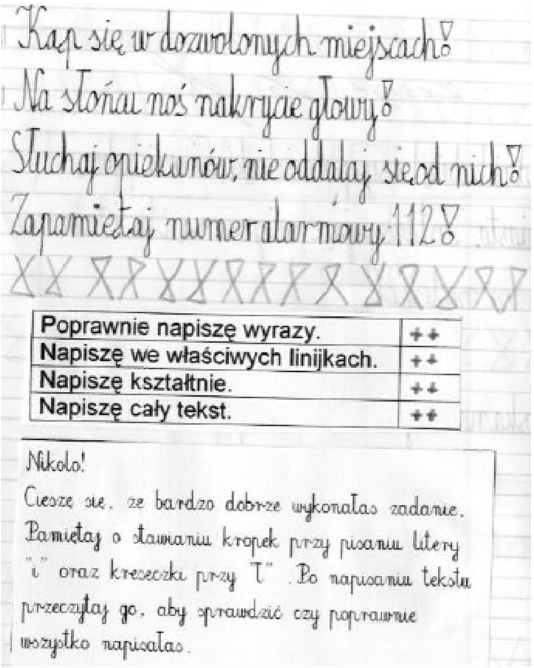
Kąp się w dozwolonych miejscach!
Na słońcu noś nakrycie głowy!
Słuchaj opiekunów, nie oddalaj się od nich!
Zapamiętaj numer alarmowy 112!

Poprawnie napiszę wyrazy.	++
Napiszę we właściwych linijkach.	++
Napiszę kształtnie.	++
Napiszę cały tekst.	++

Nikolo!
Cieszę się, że bardzo dobrze wykonałaś zadanie. Pamiętaj o stawianiu kropek przy pisaniu litery "i" oraz kreseczki przy "ł". Po napisaniu tekstu przeczytaj go, aby sprawdzić czy poprawnie wszystko napisałaś.

Воля! Я рада, што ты стараешся як найлепш падрыхтавацца да праверачнай работы! Праўда, я бачу, што пакуль не ўсё ідзе добра. Спадзяюся, мае назіранні і заўвагі дапамогуць табе ў далейшай працы. Выкладваю іх у выглядзе табліцы з указаннем таго, што добрага ў тваёй рабоце, а над чым яшчэ трэба папрацаваць. Падрыхтуйся да праверачнай работы па матэматыцы 8 лютага і да рэдагавання тэксту па польскай мове 7 лютага. Я веру ў твае здольнасці і зычу поспеху!

++	+-	Δ	↑
Напішаш лічбы і даты рымскімі лічбамі			
Правільны запіс рымскіх лічбаў назваў месяцаў	Памылкі ў запісе да 12 рымскімі лічбамі, у запісе каля назваў месяцаў рымскіх лічбаў	Трэніруйся запісваць рымскія лічбы да 12, запісвай іх каля назваў месяцаў спачатку па парадку, а потым у адвольнай паслядоўнасці. Карыстайся падручнікам (с. 20-21, практ. 5)	Паспрабуй самастойна напісаць дату свайго дня нараджэння рымскімі лічбамі, таксама іншыя даты.
Зможаш рашыць простую тэкставую задачу на дзяленне			
Правільны пошук дадзеных, правільны парадак падлікаў	Недакладна разуменне прачытанага тэксту, няправільнае вызначэнне таго, што трэба вылічыць, няправільны адказ на пытанне	Прачытай змест задач на дзяленне, падкрэслі дадзеныя і тое, што трэба знайсці, рашы задачу, а потым яшчэ раз прачытай пытанне і складзі на яго адказ.	Паспрабуй яшчэ раз праверыць заданне пасля яго выканання і падумай, ці правільна ты яго рашыў.
Самастойна складзеш тэкст запрашэння на карнавальны баль, на які запросіш свайго сябра або сяброўку.			
Правільны запіс загалоўка і тэксту. Правільны падзел на сказы.	Не прыведзены месца і дата балю, некаторыя сказы збыткоўныя (напрыклад, “Ці ведаеш, а якой гадзіне?” “Будзе	Патрэніруйся складаць запрашэнне дома. У асобным радку выпішы загаловак, уступ і змест, подпіс. Не забудзь указаць час, месца і дату (калі). Не забывай	Уважліва правер, ці ўсё напісаў у адпаведнасці з наштобузу. Перачытай тэкст перад тым, як здаваць яго мне на праверку. Дома паглядзі, чым

	шмат ежы і напояў”). Подпіс аб’яднаны з заканчэннем тэксту.	пісаць ветлівыя звароты (пан, пані, спадарства) з вялікай літары. Адпрацаваць навык можна па падручніку (практ. 2 на с. 55).	адрозніваецца ліст ад запрашэння, таму што ты пакуль блытаеш гэтыя формы пісьмовага выказвання. Для гэтага пачытай тэкст падручніка на с. 55.

Фізіка

Сталёвы шар, які падае на каменную падлогу, адскоквае ад яе і падымаецца на пэўную вышыню. Апішыце пераўтварэнне энергіі шара, калі ён ляціць уверх і ўніз.

Крытэрыі поспеху			
1	Зробіш ілюстрацыю да задачы.	++	Малюнак паказвае абодва этапы палёту шара.
2	Апішаш змяненне энергіі пры руху ўніз з пункту гледжання закона захавання энергіі.	+-	Правільна апісваеш пераўтварэнне энергіі, але варта звярнуцца і да адпаведнага фізічнага прынцыпу.
3	Апішаш змяненне энергіі пры ўдары аб паверхню з пункту гледжання закона захавання энергіі.	+-	Варта апісаць гэта больш падрабязна – што гэта за форма энергіі?
4	Апішаш змяненне энергіі пры руху ўверх з пункту гледжання закона захавання энергіі.	++	Правільнае апісанне змянення энергіі.
5	Зробіш вывад з задачы, звяртаючы ўвагу на закон захавання энергіі.	+--	Звярні ўвагу не толькі на механічную энергію, але і на ўнутраную энергію сістэмы. З твайго апісання не вынікае, што частка энергіі была рассеяна.

Англійская мова

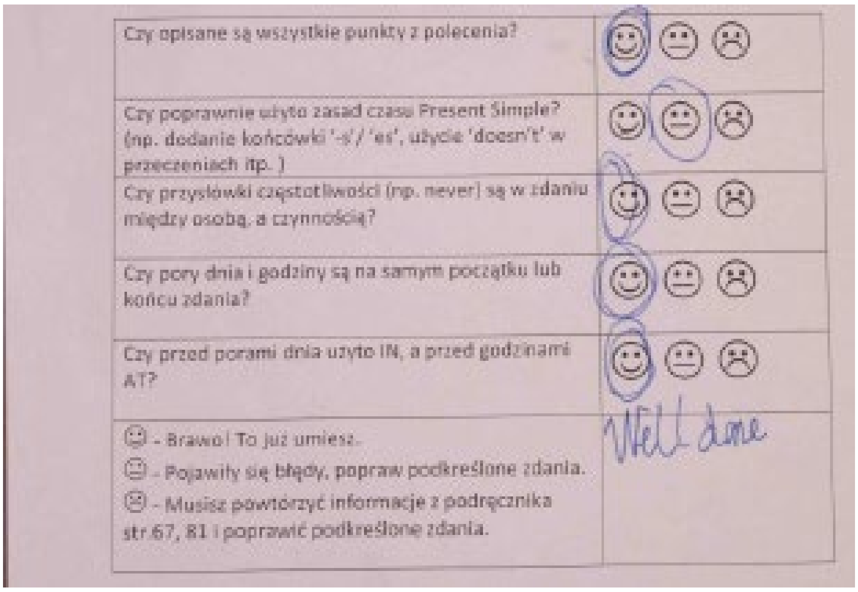

Czy opisane są wszystkie punkty z polecenia?	☺ ☹ (☺ circled)
Czy poprawnie użyto zasad czasu Present Simple? (np. dodanie końcówki '-s'/ 'es', użycie 'doesn't' w przeczeniach itp.)	
Czy przysłówki częstotliwości (np. never) są w zdaniu między osobą, a czynnością?	
Czy pory dnia i godziny są na samym początku lub końcu zdania?	
Czy przed porami dnia użyto IN, a przed godzinami AT?	
☺ - Brawo! To już umiesz. 😐 - Pojawiły się błędy, popraw podkreślone zdania. ☹ - Musisz powtórzyć informacje z podręcznika str.67, 81 i poprawić podkreślone zdania.	Well done

1	Можаш назваць членаў сям'і і прачытаць інфармацыю з радаводнага дрэва.	++
2	Можаш назваць краіны і народы	++
3	Можаш выкарыстаць прыназоўнікі on, at, in	++
4	Можаш скласці пытанні з дзеяловам to be	-
5	Можаш скласці пытанні з часам Present Simple	-
6	Адкажаш на пытанні з дзеясловам to be і часам Present Simple	-
7	Адрозніш асабовы займеннік ад прыналежнага прыметніка.	-
8	Можаш сказаць, праўдзівая ці непраўдзівая пачутая інфармацыя.	++
9	Разумееш прачытаны тэкст і можаш выбраць правільны адказ з 3 прыведзеных.	++
10	Магу весці размову па тэлефоне і запаўняць прабелы ў дыялогу.	+-
11	**КАМЕНТАР:** Марго! Ты вельмі добра справіліся са слоўнікам, звязаным з нацыянальнасцямі, краінамі і членамі сям'і. Разуменне праслуханага і прачытанага тэксту не	

	выклікала ў цябе праблем. На жаль, табе трэба папрацаваць над граматыкай. Т ыне можаш скласці пытанні ў Present Simple або з дзеясловам «to be» – і таксама не можаш адказаць на іх. Ты пакуль не адрозніваеш асабовыя займеннікі ад прыналежных прыметнікаў. Памятай, што асабовы займеннік замяняе імя, а прыналежны прыметнік паказвае нам, каму гэта належыць. Марго, ты яшчэ вывучыла не ўсе звароты для размовы па тэлефоне – на жаль, іх трэба вучыць на памяць!	
12	**ПАРАДА:** Яшчэ раз паглядзі практыкаванні для дзеяслова to be і цяперашняга простага часу ў трэнажоры. Звярні ўвагу на тыя месцы, дзе ёсць каментары на польскай мове. Я прапаную табе выканаць усе практыкаванні ў падручніку і рабочым электронным дадатку па гэтым граматычным пункце. Паспрабуй запомніць як мага больш фраз, якія ўжываюцца пры тэлефоннай размове. Для вывучэння граматыкі карыстайся трэнажорам ang.pl	

Нямецкая мова

№	Уменне / веданне	+/-	Падказкі / заўвагі
1	Разуменне на слых	+	Выдатна!
2	Веданне назваў мэблі	+	Бездакорна
3	Разуменне інфармацыі	+-	Вывучы словы на с.22
4	Ужыванне артыкляў ein / eine, kein / keine	-	Зрабі практыкаванне пад табліцай
5	Чытанне з разуменнем	+	Вельмі моцна!
6	Вызначэнне становішча ў памяшканні	+-	Папрацуй над будовай сказаў
7	Ужыванне займеннікаў er, sie, es	+	Супер!
8	Стварэнне тэксту а) Вызначэнне памеру б) Апісанне мэблі в) Размяшчэнне мэблі г) Граматычная правільнасць сказаў	+-	Ты выканаў пункты а, б, в і часткова г. Звярні ўвагу на дапушчаную памылку: **in** ёсць толькі ў звароце **in der Mitte**

Практыкаванне 1. Ужыванне слоў kein/keine і ein/eine залежыць ад тыпу слова. Такім чынам, вы павінны запомніць словы з артыклямі. Прынцып: der – ein – kein; die – eine – keine, das – ein – kein. Запоўніце прабелы ў наступных сказах словамі ein/eine або kein/keine..

Ist das …………….Tisch? Nein, das ist ……… Tisch, das ist die Lampe!

Ist das ……………Lampe? – Nein, das ist …… Lampe. Das ist das Bild.

Ist das ………… Bild? – Nein, das ist …………Bild, das ist das Regal.

Ist das ………… Regal? – Nein das ist ……Regal. Das ist die Stereoanlage.

Ist das …… Stereoanlage? – Nein, das ist ………Steresoanlage, das ist der Computer.

Ist das ……………….. Computer? – Nein, das ist ……………………… Computer , das ist der Schrank.

Нямецкая мова

Наштобузу

1	8 сказаў	+	Ты напісаў ліст, які змяшчае правільную колькасць сказаў і некаторую інфармацыю. Ты засвоіў парадак слоў, але ўжыў няправільную форму артыкля. Падумай, у якім месцы, і запішы правільна. Запішыце назоўнікі з вялікай літары. Напішы тэкст яшчэ раз, дапоўніўшы інфармацыю і выправіўшы памылкі.
2	Дзе знаходзішся?	+	
3	Калі прыехаў?	-	
4	З кім адпачываеш на канікулах?	+	
5	Чым займаешся? (тры віды дзейнасці)	+	
6	Дзе быў перад гэтым?	-	
7	Куды б яшчэ хацеў паехаць?	-	
8	Граматычная правільнасць сказаў	+	
9	Правільнасць ужывання артыкляў	+	

Польская мова

Маша, дзякуй табе за…

Наштобузу	Зваротная сувязь
1. Правільна запішаш дату, месца і назву	++
2. Падзеліш тэкст на тры абзацы: уступ, развіццё дзеяння і залючэнне.	+/-
3. Звароты ветлівасці (напрыклад, Вы, Вам) запішаш з вялікай літары.	-
4. У канцы напішаш віншаванне і паставіш подпіс.	++
∆ Маша, ты цудоўна справілася з размяшчэннем элементаў пісьма. Веру, што ты хацела таксама, каб і астатнія пункты наштобузу былі выкананыя.	Каб дасягнуць гэтага: 1. Перапішы ўступ і першы сказ развіцця дзеяння так, каб графічна раздзяліць гэтыя два элементы. 2. Знайдзі ў тэксце пісьма ўсе ветлівыя формы. Перапішыце сказы, у якіх яны сустракаюцца, не забываючы пісаць іх з вялікай літары.
↑ Для засваення правіл правапісу прапаную табе наступнае заданне:	Выканай практыкаванні 28-29 у рабочым сшытку. А можа, паспрабуеш пашукаць у інтэрнэце прыклады лістоў і там падкрэсліш звароты, напсіаныя з вялікай літары?

Чакаю выпраўленай работы да 17 кастрычніка. Я ведаю, што ты з гэтым справішся! Калі будуць сумненні, можаш прыйсці да мяне ў аўторак, 14 кастрычніка, з 17 да 18 гадзін. Поспехаў.

Матэматыка

1	Адзначыш на вось каардынат лічбавыя прамежкі	+
2	Вызначыш перасячэнне прамежкаў	-
3	Вызначыш здабытак прамежкаў	-
4	Вызначыш розніцу прамежкаў	+
5	Запішаш натуральныя ці цэлыя лічбы, якія належаць дадзенаму прамежку	+/-

∆	Волечка, вы памыліліся са знакам перасячэння і здабытку прамежкаў. Памятайце, што ёсць знак U, які абазначае гэтае дзеянне. Да чацвярга зрабіце практ. 4-5 у рабочым сшытку.
↑	У далейшым запомніце, што канцы адрэзка належаць гэтаму адрэзку і што ў Польшчы 0 – натуральны лік. (У Беларусі 0 – не натуральны лік).

Матэматыка

Міхась, ты вельмі добра напісаў работу. Віншую! Ніжэй у табліцы аналіз тваёй работы.

Наштобузу	Заданне выканана правільна цалкам	Памылкі ў заданні	Заўвагі і прапановы
1. Назавеш віды маштабаў	-	Не назваў трэці від маштабаў	Другое заданне паказала, што ты ведаеш не ўсе віды маштабаў.
2. Прадставіш названы маштаб ва ўсіх формах	+		Ты вельмі добра справіўся з заменай сантыметраў на метры і метраў на кіламетры.
3. Ведаеш, як падлічыць натуральную адлегласць	+	-	Выкарыстаў у заданні ўменне перавесці маштаб у натуральную адлегласць.

Міхась, каб запомніць віды маштабаў і спосаб іх замены ці падліку рэальнай адлегласці, ты павінен паўтарыць гэтыя веды і навыкі. Я прапаную табе прадставіць шкалу 1 см-2 км ва ўсіх формах на наступных занятках.

Зваротная сувязь у выглядзе рэцэнзіі – заўваг на палях

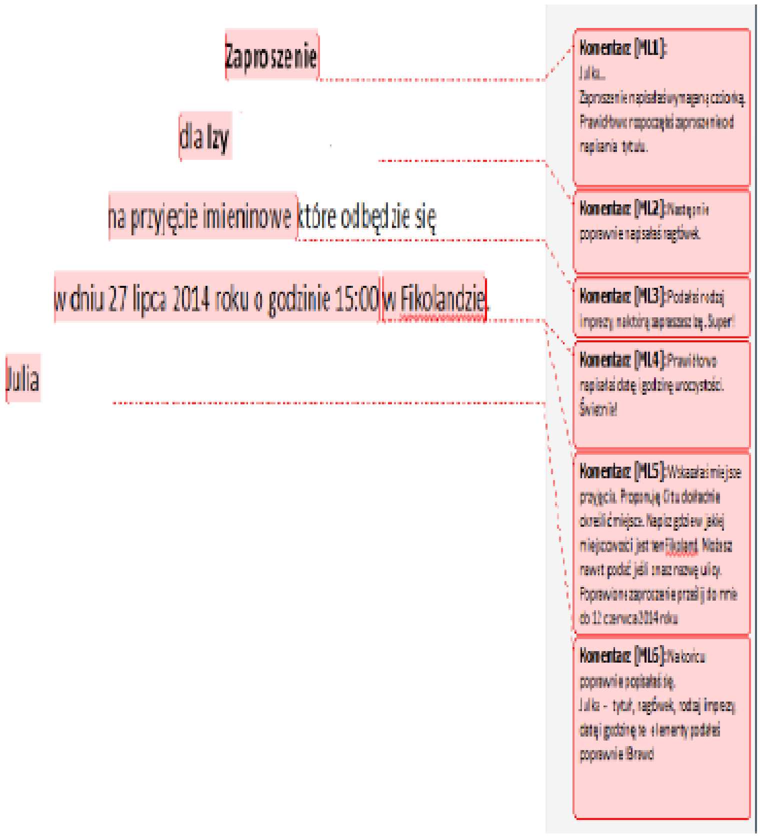

CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

SZKOŁA UCZĄCA SIĘ

Карты работ па біялогіі

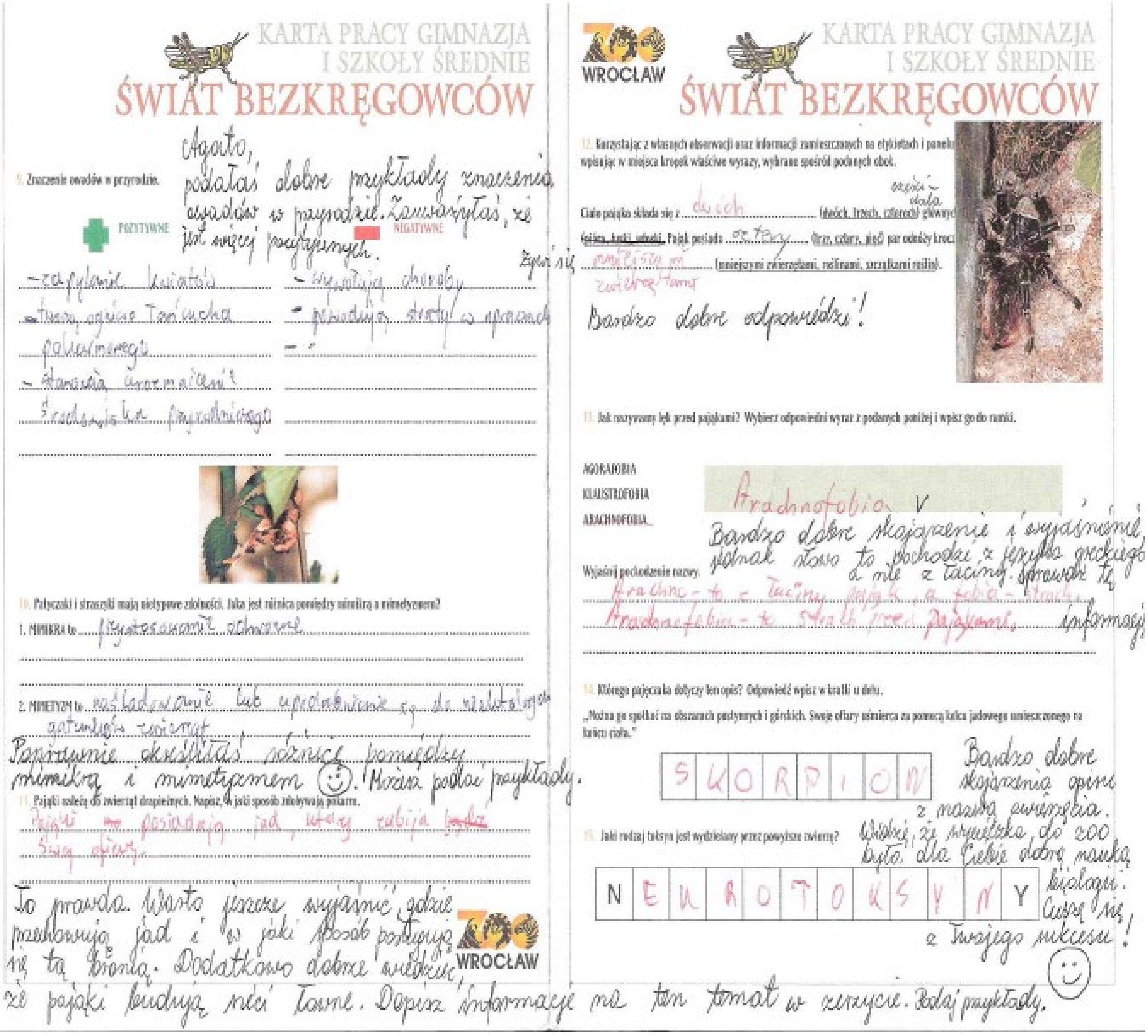

KARTA PRACY GIMNAZJA I SZKOŁY ŚREDNIE

ŚWIAT BEZKRĘGOWCÓW

9. Znaczenie owadów w przyrodzie.

Agato, podałaś dobre przykłady znaczenia owadów w przyrodzie. Zauważyłaś, że jest więcej pozytywnych.

POZYTYWNE

NEGATYWNE

10. Patyczaki i straszyki mają nietypowe zdolności. Jaka jest różnica pomiędzy mimikrą a mimetyzmem?

1. MIMIKRA to ...

2. MIMETYZM to ...

Poprawnie określiłaś różnicę pomiędzy mimikrą i mimetyzmem ☺. Można podać przykłady.

11. Pająki należą do zwierząt drapieżnych. Napisz, w jaki sposób zdobywają pokarm.

To prawda. Warto jeszcze wyjaśnić, gdzie przechowują jad i w jaki sposób posługują się tą bronią. Dodatkowo dobrze wiedzieć, że pająki budują sieci łowne. Dopisz informacje na ten temat w zeszycie. Podaj przykłady.

ZOO WROCŁAW

KARTA PRACY GIMNAZJA I SZKOŁY ŚREDNIE

ŚWIAT BEZKRĘGOWCÓW

12. Korzystając z własnych obserwacji oraz informacji zamieszczonych na etykietach i panelach, wpisując w miejsca kropek właściwe wyrazy, wybrane spośród podanych obok.

Ciało pająka składa się z ... dwóch ... (dwóch, trzech, czterech) ... Pająk posiada ... cztery ... (trzy, cztery, pięć) par odnóży kroczных ... (mniejszymi zwierzętami, roślinami, szczątkami roślin).

Bardzo dobre odpowiedzi!

13. Jak nazywamy lęk przed pająkami? Wybierz odpowiedni wyraz z podanych poniżej i wpisz go do ramki.

AGORAFOBIA

KLAUSTROFOBIA

ARACHNOFOBIA

Arachnofobia

Bardzo dobre skojarzenie i wyjaśnienie, jednak słowo to pochodzi z języka greckiego, a nie z łaciny. Sprawdź tę informację.

Wyjaśnij pochodzenie nazwy.

14. Którego pajęczaka dotyczy ten opis? Odpowiedź wpisz w kratki u dołu.

„Można go spotkać na obszarach pustynnych i górskich. Swoje ofiary uśmierca za pomocą kolca jadowego umieszczonego na końcu ciała."

S	K	O	R	P	I	O	N

Bardzo dobre skojarzenia opisu z nazwą zwierzęcia.

15. Jaki rodzaj toksyn jest wydzielany przez powyższe zwierzę?

N	E	U	R	O	T	O	K	S	Y	N	Y

Widzę, że wycieczka do zoo była dla Ciebie dobrą nauką biologii. Cieszę się z Twojego sukcesu! ☺

ZOO WROCŁAW

Зваротная сувязь у выглядзе піктаграмы

Зваротная сувязь для дзяцей, якія не ўмеюць чытаць (1 клас)

		Напішу на адпаведных лінейках
		Напішу літары прыгожа ад лінейкі да лінейкі
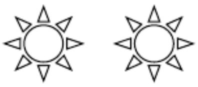		Напішу правільна – у адпаведнасці з узорам
		Напішу ўсё, што патрабавалася
		Напішу старанна

А вось так выглядае зваротная сувязь для вучня. Настаўнік выкарыстоўвае толькі плюсы і стрэлкі, каб не абцяжарваць дзяцей, і вусна паведамляе ім тое, як трэба палепшыць работу:

	++
	⍰
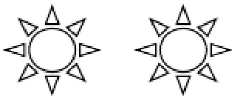	++
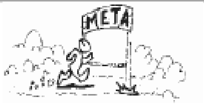	++
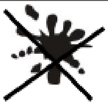	⍰

Дзве зоркі і адно зычэнне

Нямецкая мова

Narzędzia do zadania:
- pokoloruj obrazki dowolnym kolorem;
- opisz ubrania znajdujące się na obrazkach;
- o każdej części garderoby ułóż jedno zdanie.

1. Meine Mütze ist rosa.
2. Meine Jacke ist braun.
3. Meine Pulli ist grün.
4. Meine Kleid ist rot.
5. .... ist braun.

☆ Pokolorowałaś wszystkie obrazki z ubraniami.

☆ Opisałaś aż 5 z nich.

ŻYCZENIE:
Pamiętaj, że kolor niebieski brzmi w języku niemieckim „blau", a koszulka na krótki rękaw to „T-Shirt". Zajrzyj, proszę, do słowniczka obrazkowego i odnajdź te słowa. Powodzenia!

Пачатковая адукацыя

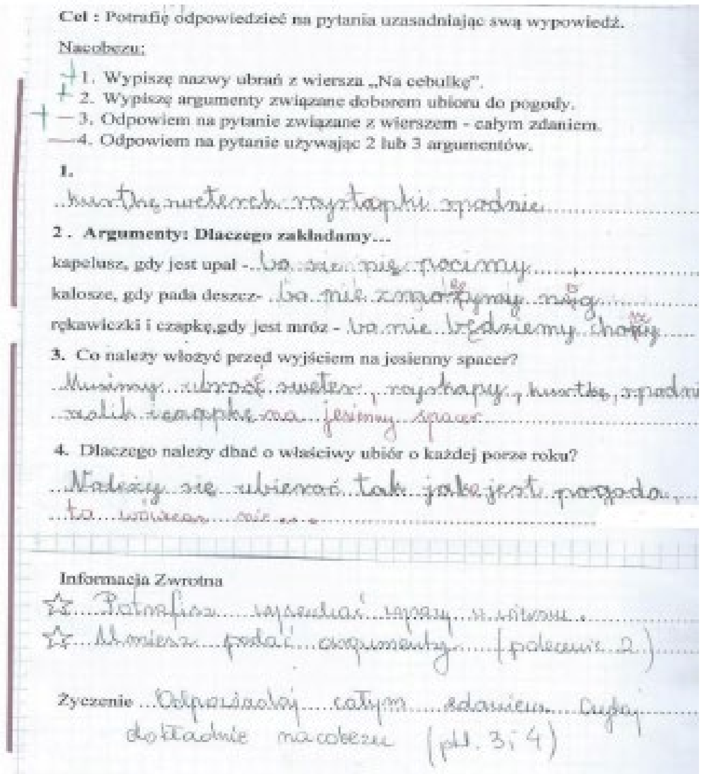
Cel : Potrafię odpowiedzieć na pytania uzasadniając swą wypowiedź.

Nacobezu:

1. Wypiszę nazwy ubrań z wiersza „Na cebulkę".
2. Wypiszę argumenty związane doborem ubioru do pogody.
3. Odpowiem na pytanie związane z wierszem - całym zdaniem.
4. Odpowiem na pytanie używając 2 lub 3 argumentów.

1.

2. Argumenty: Dlaczego zakładamy...

kapelusz, gdy jest upał -

kalosze, gdy pada deszcz-

rękawiczki i czapkę,gdy jest mróz -

3. Co należy włożyć przed wyjściem na jesienny spacer?

4. Dlaczego należy dbać o właściwy ubiór o każdej porze roku?

Należy się ubierać tak jak jest pogoda

Informacja Zwrotna

Życzenie Odpowiadaj całym zdaniem. Czytaj dokładnie nacobezu (pkt. 3 i 4)

Модуль 4.

АКТЫЎНАЯ АЦЭНКА: ЗМЕНЫ Ў НАВУЧАННІ І ВЫКЛАДАННІ

Актыўная і падагульняючая ацэнка

Асновай актыўнай ацэнкі з'яўляецца зваротная сувязь аб тым, што вучань зрабіў добра, а таксама аб тым, што яму трэба палепшыць. Яна таксама змяшчае парады, як гэта зрабіць і як развівацца далей. Гэта ацэнка найбольш карысная на працягу ўсяго працэсу навучання. Мы выкарыстоўваем падсумоўваючую ацэнку ў актыўнай ацэнцы ў канцы працэсу навучання, паколькі яна падводзіць вынік пэўнаму этапу навучання.

Многія настаўнікі параўноўваюць актыўную ацэнку з апісальнай ацэнкай, якая выкарыстоўваецца ў дашкольнай адукацыі. Тым не менш, апісальная ацэнка выконвае тую ж функцыю, што і падсумоўваючая на наступных этапах адукацыі. Яе навучэнцы атрымліваюць у канцы чвэцрі, паўгоддзя ці навучальнага года. Таму гэта ацэнка ўзроўню валодання навучэнцамі ўменнямі і ведамі. Яна дае агульную інфармацыю аб тым, што ведае дзіця, але звычайна не змяшчае канкрэтных інструкцый адносна таго, што і як палепшыць і што рабіць далей, каб лепш вучыцца. Функцыяй зваротнай сувязі ў дашкольнай адукацыі павінна быць апісальная ацэнка, якая падтрымліваае вучня і паказвае напрамак далейшага развіцця. І такая ацэнка павінна давацца вучням на працягу навучання.

Настаўнікі часта лічаць, што выкарыстанне актыўнай ацэнкі – гэта толькі адмова ад выстаўлення адзнак вучням у лічбавай форме. Таму яны пераводзяць адзнакі ў балы, працэнты або смайлікі – а гэта ўсё роўна адзнака, толькі ў іншай форме. Ацэнка, выражаная пэўным балам, дае навучэнцу толькі інфармацыю пра тое, наколькі яго праца адрозніваецца ад ідэалу ці набліжаецца да яго. Прыкладна такую ж ролю яна выконвае пры падвядзенні вынікаў працы вучня ў канцы пэўнага этапу навучання. Дзякуючы ёй вучань атрымлівае інфармацыю толькі пра тое, чаму ён навучыўся або што даведаўся.

У актыўнай ацэнцы варта адрозніваць падсумоўваючую і актыўную ацэнку: выкарыстоўвайце толькі актыўную ацэнку падчас навучальнага працэсу, а падсумоўваючую – для яго падагульнення

на пэўным этапе. Кожная з гэтых дзвюх ацэнак каштоўная. Калі мы выкарыстоўваем актыўную ацэнку (толькі каментар), яе функцыя заключаецца ў дапамозе вучню ў яго далейшым навучанні. Падсумоўваючая ацэнка інфармуе вучня пра ўзровень засваення пэўнага матэрыялу, узровень набытых ведаў і ўменняў.

“Для многіх настаўнікаў адмова ад адзнак і балаў была няпростай. Вучні, якія раней атрымлівалі высокія адзнакі, цяпер не былі ўпэўненыя ў тым, што іх работы былі выкананы добра, і хацелі атрымліваць зваротную сувязь, якая пацвярджае іх успрыманне сябе як добрых вучняў. Што яшчэ больш дзіўна, некаторыя вучні, якія раней атрымлівалі нізкія адзнакі, таксама адчувалі сябе збянтэжанымі праз адмену адзнак. Магчыма, гэта было таму, што яны прыпісвалі свае дрэнныя адзнакі няўстойлівым знешнім фактарам (напрыклад, складаны варыянт) і спадзяваліся калі-небудзь нарэшце атрымаць добрую адзнаку. Вельмі важна разумець, наколькі такая змена можа заблытаць вучняў, і што яны павінны разумець прычыны любых змен на практыцы”, – *Як ацэньваць, каб вучыць? – П. Блэк і інш.*

У беларускай школе адзнакі вучням пачынаюць выстаўляцца з трэцяга класа. Аднак падагульняючыя кантрольныя работы не павінны дамінаваць падчас школьнага навучання. Пры актыўнай ацэнцы важна, каб вучань ведаў, што ён вучыцца не дзеля адзнак, а дзеля ўласнага развіцця. Толькі нешматлікія вучні, якія атрымліваюць адзнаку, робяць высновы пра напрамак свайго далейшага развіцця. Як правіла, адзнакі разглядаюцца як пакаранне або ўзнагарода.

- Адзнакі штучна падзяляюць вучняў на групы з розным узроўнем падрыхтоўкі або з рознымі здольнасцямі і навыкамі.
- Аднак у доўгатэрміновай перспектыве дзіця часта спрабуе набраць больш балаў, чым іншыя, і займаецца рознымі відамі дзейнасці, большасць з якіх не мае нічога агульнага з навучаннем.
- Парадокс у тым, што адзнакі матывуюць тых вучняў, якім гэта менш за ўсё патрэбны, – самых здольных і паспяховых. А тых, каму падтрымка найбольш патрэбная (вучням з нізкай ці сярэдняй паспяховасцю), адзнакі палохаюць і прыгнятаюць.
- Міфы аб станоўчай ролі канкурэнцыі ў матывацыі вучняў і здагадка пра тое, што настаўнікі могуць кантраляваць дасягненні дзяцей шляхам павелічэння колькасці

> ўзнагарод (добрых адзнак), шырока прымаюцца грамадствам і ўяўляюцца як нешта само сабой зразумелае. Мяркуецца, што гэтыя міфы адпавядаюць здароваму сэнсу і паўсядзённаму вопыту, і таму іх яшчэ цяжэй аспрэчыць. Напрыклад, нам здаецца лагічным чакаць, што вучні будуць працаваць з большым энтузіязмам, калі мы прапануем ім больш узнагарод, у тым ліку ў выглядзе балаў Цяжка пазбавіцца ад гэтых перакананняў, нават калі практычны вопыт у школе даказвае іх памылковасць.

Матывацыя да навучання. Марцін В. Ковінгтан і Карэн Манхейм Ціл

Найбольш спрэчная карысць выстаўлення адзнак на першай ступені навучання. Адзнакі ў выглядзе балаў не даюць вучню і яго бацькам інфармацыі аб тым, што яны робяць добра, а што не, як павінны палепшыць сваю працу і працягваць вучыцца. Як вынік, бацькі не могуць дапамагчы свайму дзіцяці пераадолець цяжкасці ў навучанні. Таму варта задумацца пра мэтазгоднасць выстаўлення адзнак самым маленькім школьнікам.

Модуль 5.

ПРЫНЦЫПЫ ПАДЗЕЛУ АКТЫЎНАЙ І ПАДАГУЛЬНЯЮЧАЙ АЦЭНКІ

Настаўнік або група настаўнікаў-прадметнікаў вызначае, якія работы будуць ацэньвацца, а на якія будзе дадзены каментар. Рашэнне павінна быць адаптавана да этапу навучання, спецыфікі прадмета і класнага калектыву. Варта памятаць, што ні сама падагульняючая ацэнка, ні спалучэнне дзвюх ацэнак не прыносяць карысці для ходу навучальнага працэсу. Пры выбары формы зваротнай сувязі прапануем улічваць тып вучэбнага задання і ўменні, якія мы ацэньваем. Розныя формы ЗС былі апсіаны вышэй.

Не варта сумяшчаць актыўную і падагульняючую ацэнкі адначасова, таму што тады будуць страчаны карысныя функцыі абедзвюх ацэнак. Даследаванне актыўнай ацэнкі паказвае, што калі побач з ацэнкай, выражанай зваротнай сувяззю, мы выстаўляем падагульняючую адзнаку, вучня не зацікавіць каментар настаўніка. Яны звяртаюць увагу толькі на адзнаку і параўноўваюць яе з адзнакамі сваіх аднакласнікаў. Увага вучняў будзе сканцэнтравана на параўнанні і ацэнцы справядлівасці выстаўленай адзнакі. Каб гэтага пазбегнуць, канкрэтную работу трэба ацэньваць толькі з дапамогай актыўнай ацэнкі або падагульняючай адзнакі – і тады вы можаце разлічваць на захаванне функцый абодвух метадаў ацэнкі.

“Даследчыцу цікавіла, якую інфармацыю навучэнцы атрымалі аб сваіх пісьмовых работах. У яе эксперыменце было тры тыпы зваротнай сувязі для вучняў: адзнакі, каментарыі і спалучэнне адзнак і каментарыяў. Апошні метад выкарыстоўваецца большасцю брытанскіх настаўнікаў, каб даць студэнтам зваротную сувязь. Даследаванне паказала, што група, якая атрымала толькі каментарыі, прынесла найбольшую карысць для навучання, у той час як іншыя метады не прынеслі карысці. Некаторыя настаўнікі былі шакаваныя такім вынікам і спачатку не маглі зразумець, як у іх школах можна ацэньваць толькі з дапамогай каментароў”, ***– Як ацэньваць, каб вучыць? – П. Блэк і інш.***

Вучням, хутчэй за ўсё, спадабаецца перспектыва адсутнасці або абмежавання адзнак. Аднак некаторыя будуць адчуваць трывогу. Яны спытаюць вас “А наколькі я ўсё ж такі ведаю?”, “Якую

адзнаку я атрымаў бы, калі б адзнакі былі? Што мне сказаць бацькам?”. Таксама да вас могуць прыйсці бацькі і спытаць: “Ці добра вучыцца мая дачка ці сын? Ён лідзіруе на фоне класа ці пляцецца ў хвасце?”.

Трэба добра растлумачыць вучням, вучням і бацькам, у чым розніца паміж актыўнай і падагульняючай ацэнкай, устанавіць правілы яе правядзення на ўроках і захоўваць баланс паміж гэтымі двума ацэнкамі: актыўнай і падсумоўваючай (АА і ПА).

Мы не адмаўляемся ад адзнак цалкам, але прымаем рашэнне, як падзяліць гэтыя дзве ацэнкі, каб яны служылі вучню і яго працэсу навучання.

Ідэі для гэтага трэба абмяркоўваць з вучнямі, а потым паслядоўна рэалізоўваць. Вучняў жа трэба пераканаць, што мы хочам дапамагчы ім вучыцца. Мы можам толькі прадставіць ім нашу ідэю аддзялення актыўнай ацэнкі ад падсумоўваючай адзнакі, але, несумненна, лепш даведацца пра іх меркаванне і дазволіць дзецям зрабіць пэўны выбар.

Як і калі гэта рабіць? Перш за ўсё карысна пачаць з тлумачэння таго, для чаго патрэбна актыўная ацэнка і якая роля падсумоўваючай ацэнкі. Пазней разам з вучнямі трэба прааналізаваць ўсе віды дзейнасці па дадзеным прадмеце і прапанаваць ім папрацаваць у групах, каб вызначыць, якія віды работ будуць ацэньвацца актыўнай ацэнкай, а якія – падсумоўваючай. Для іх важна абгрунтаваць свой выбар, каб яны маглі бачыць абгрунтаванне падзелу дзвюх ацэнак і разумець важнасць кожнай з іх у працэсе навучання. Памятайце, што першы выбар можа быць недакладным, а любая стратэгія можа быць зменненая. Настаўнік павінен добра запланаваць час для працы разам з вучнямі, каб вызначыцца з падзелам АА і ПА. Рабіць гэта варта толькі пасля таго, як вучні атрымаюць некаторы досвед зваротнай сувязі і зразумеюць розніцу паміж адной адзнакай і ацэнкай. Настаўнік можа выкарыстоўваць гэты вопыт для паляпшэння свядомага навучання навучэнцаў.

Модуль 6.

АНКЕТА:

На працягу навучальнага года на занятках укараняліся элементы актыўнай ацэнкі. Ваш водгук пра тое, што дапамагала вам навучыцца, дапаможа мне спланаваць сваю дзейнасць на наступны навучальны год. Выберыце найбольш прымальны для вас адказ у кожным з пунктаў.

У навучанні:

фармуляванне мэтаў урока на мове вучняў				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
праверка разумення мэтаў урока				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
фармуляванне зразумелых крытэрыяў поспеху (наштобузу) да ўрока				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
фармуляванне зразумелых крытэрыяў поспеху (наштобузу) да заданняў на ўроку				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
фармуляванне зразумелых крытэрыяў поспеху (наштобузу) да праверачных работ				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
прадастаўленне інфармацыі пра тое, што зроблена добра – ацэньванне моцных бакоў работы				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю

прадастаўленне зваротнай інфармацыі пра дапушчаныя памылкі				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
прадастаўленне падказак, як выправіць дапушчаныя памылкі				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
прадастаўленне інфармацыі пра напрамак далейшага развіцця				
адназначна дапамагала	хутчэй дапамагала	хутчэй не дапамага	адназначна не дапамагала	не ведаю
У навучанні мне дапамагала нешта акрамя названых элементаў				
так	не			
Калі ў папярэднім пункце вы выбралі “так”, укажыце, што іменна дапамагала вам у навучанні				
Шчыры дзякуй за запаўненне анкеты!				

Модуль 7.

ВОСЕМ ПЫТАННЯЎ, ЯКІЯ ДАПАМОГУЦЬ ВУЧНЯМ У РЭФЛЕКСІІ

Данута Стэрна, 02-01-2020

Вучнёўская рэфлексія – магутны рухавік у працэсе навучання. Гэта спосаб прымусіць вучняў думаць глыбей. Як яе абудзіць?

Дзякуючы рэфлексіі вучань можа, сярод іншага:

- аналізаваць свае дзеянні.
- абдумаць свой выбар і рашэнні.
- праверыць, чаму ён навучыўся.
- запісаць важныя паняцці паняццяў.
- вырашыць, як працягваць навучанне.
- зрабіць самаацэнку.
- актывізаваць сваю цікаўнасць і творчы патэнцыял.

Калі мы можам дасягнуць так шмат дзякуючы рэфлексіі, то падумайце, як заахвоціць нашых вучняў рабіць гэта. Я прадстаўлю восем пытанняў, якія могуць выклікаць доўгачаканую рэфлексію.

1. Што вас сёння здзівіла і чаму?

Навучанне павінна быць захапляльным і здзіўляючым. Варта спытаць у вучняў, што іх здзівіла. Часта вучні здзіўляюцца, што ім удалося зрабіць тое, чаго яны не чакалі. Гэтая рэфлексія абнадзейвае. Вучням можна прапанаваць падумаць пра тое, чаго яны дасягнулі або даведаліся па тэме ці пра сябе.

2. Што для вас сёння было самым важным і чаму вы так лічыце?

Адказ на гэтае пытанне патрабуе аналізу таго, што было, і свядомага выбару. Гэта таксама ўключае вучняў у навучальны працэс, паколькі яны ўносяць свой уклад у планаванне настаўнікам заняткаў, вызначаючы найбольш важныя моманты для сябе. Мы можам атрымаць розныя адказы на гэтае пытанне, і ўсе яны заўсёды правільныя.

3. Што яшчэ вы хацелі б ведаць і чаму?

Важнае пытанне, якое прымушае вучняў глыбей задумацца не толькі пра тое, што яны даведаліся, але і пра тое, што павінна адбыцца далей. У той жа час гэтае пытанне паказвае вучням, што настаўнік улічвае іх меркаванне.

4. У які час урока вы актыўна працавалі і творча мыслілі?

Добра, калі вучні займаюцца на ўроку актыўна і творча. Часцей за ўсё на ўроку змяняецца ўключанасць і крэатыўнасць вучняў. Часта вучні не разумеюць, калі іх актыўнасць павялічваецца, таму варта спытаць іх пра гэта. Адказ на гэтае пытанне, асабліва пра творчасць, абуджае ў вучняў самапавагу і магчымасць самаацэнкі.

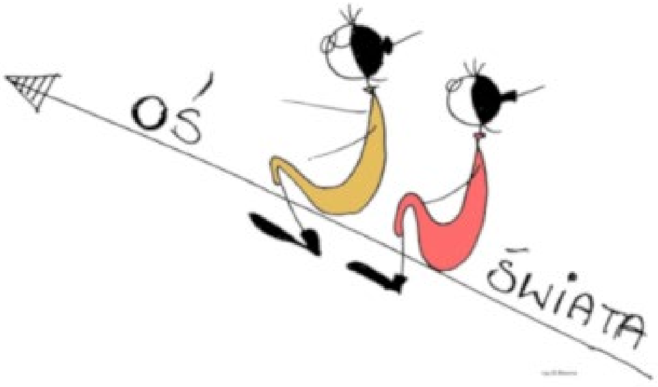

oświata.pl

5. Што вас сёння зацікавіла? Як змянілася ваша навучанне, пакуль вам было цікава?

Калі мы ўкараняем цікавасць вучняў да працэсу навучання, то вынік працэсу дасягаецца значна лягчэй. Калі вучань становіцца цікаўным, навучанне не з'яўляецца абавязкам або задачай, якую трэба выканаць, яно становіцца энтузіязмам, імкненнем да разумення і адкрыццяў. Цікаўнасць дапамагае зрабіць навучанне карысным і важным заняткам, таму варта спытаць пра гэта сваіх вучняў.

6. Што ў вас сёння атрымалася, у чым вы паказалі найлепшы вынік?

Гэтае пытанне – глыток свежага паветра для вучняў усіх узростаў. Такая рэфлексія прымушае іх згадаць самыя прыемныя моманты ўрока, ацаніць іх і атрымаць асалоду ад працэсу навучання.

7. З чаго вы пачалі б заўтра ўрок і чаму?

Дзякуючы гэтаму пытанню мы ўключаем вучняў у працэс планавання навучання. Гэты від рэфлексіі суадносіцца з пытаннем 3, што дазваляе вучням праявіць ініцыятыву і ўзяць на сябе адказнасць за ўласнае навучанне.

8. Як вы можаце выкарыстаць тое, чаму навучыліся?

Мы вучымся для таго, каб на практыцы выкарыстаць атрыманыя на ўроках веды і ўменні. Варта прывучаць нашых вучняў адказна карыстацца атрыманымі ведамі, выкарыстоўваючы іх на практыцы, рабіць жыццё лепшым. Гэта даволі складанае заданне, таму варта зацікавіць вучняў гэтай тэмай, прапанаваць ім прыняць удзел у дыскусіі. Няхай яны падумаюць пра тое, як школьныя веды спатрэбяцца ім ў жыцці пасля заканчэння школы.

Пра аўтара: Данута Стэрна – былая настаўніца матэматыкі і дырэктар школы, эксперт праграмы Школа, якая вучыцца (SUS), аўтар шматлікіх дапаможнікаў і артыкулаў для настаўнікаў. Прапагандуе актыўную ацэнку ў польскіх школах. Тут выкарыстаны яе матэрыялы з асабістага блога https://osswiata.ceo.org.pl/